

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H 2

FREDERIKSBORG HØJSKOLES

AARSSKRIFT 1928

Med Glæde og med glædelig vel!
Deres hengivne,
Frederic L. Bejling.

FREDERIKSBORG HØJSKOLES
AARSSKRIFT

*Flyv med Bogens hvide Blade
lad det fjerne rykke nær.
Tag en Hilsen med paa Vejen
fra en Tid, som var dig kær.*

*Mindets Klokker i dit Øre
samler Sindet for en Stund.
Lad det klinge dybt og længe
som et Ord fra Livets Mund.*

K.

FREDERIKSBORG HØJSKOLES

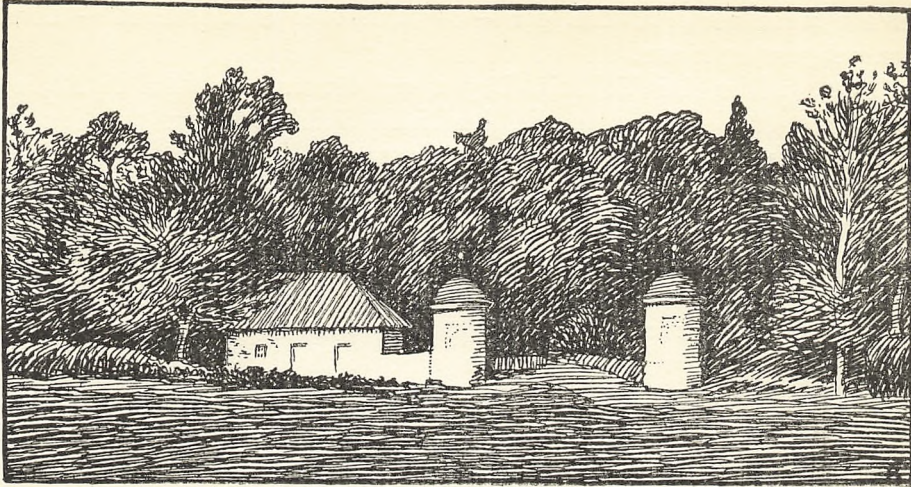

AARSSKRIFT 1928

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
UNDER REDAKTION AF
HANS HANSEN KNUD MADSEN
FREDERIK L. BEGRUP

FREDERIKSBORG AMTS AVIS' BOGTRYKKERI

Statens pædagogiske Statseksaminering
København

LEO TOLSTOJ

Det var den 9. September 1928 et Hundrede Aar siden, den russiske Digter Leo Tolstoj blev født, og jeg vilde gerne benytte denne Anledning til her i Aarsskriftet at give en kort Fremstilling af hans Liv.

Ganske vist er det hans Digtning, der har gjort ham verdensberømt, men der er saa nær en Sammenhæng mellem hans Værker, der næsten alle har en selvbiografisk Karakter, og hans Livsløb, at dette i Virkeligheden danner Hovedmotivet for hele hans Digtning. Det er nu mit Haab, at denne lille Skildring af Livsløbet kan give en og anden Lyst til at læse nogle af Værkerne. Der er nemlig over hele Tolstojs Digtning en saadan Redelighed og Renhed forenet med hans ypperlige Kunst, at de Timer, man ofrer paa Læsningen, ikke alene er skønne i Øjeblikket, men de kan ogsaa faa stor Betydning for En senere, naar man tænker tilbage paa de Oplevelser, man har haft i Tolstojs Selskab.

Dette maa jo være Prøven paa, om en Bog er virkelig god eller ikke. Den tarvelige Bog kan man udmærket godt være optaget af eller more sig over, mens man læser den, men den betyder intet for En bag efter, og den Tid, man har brugt til Læsningen af den, er derfor spildt, for saa vidt den ikke har beriget En paa noget Omraade.

Den gode Bog beriger den, der læser den; den aabner ny Udsyn for Læseren, klarer Tanker for ham, som han maaske hidtil har tum-

let forgæves med, ja, den gør — i større eller mindre Grad — Livet rummeligere og rigere.

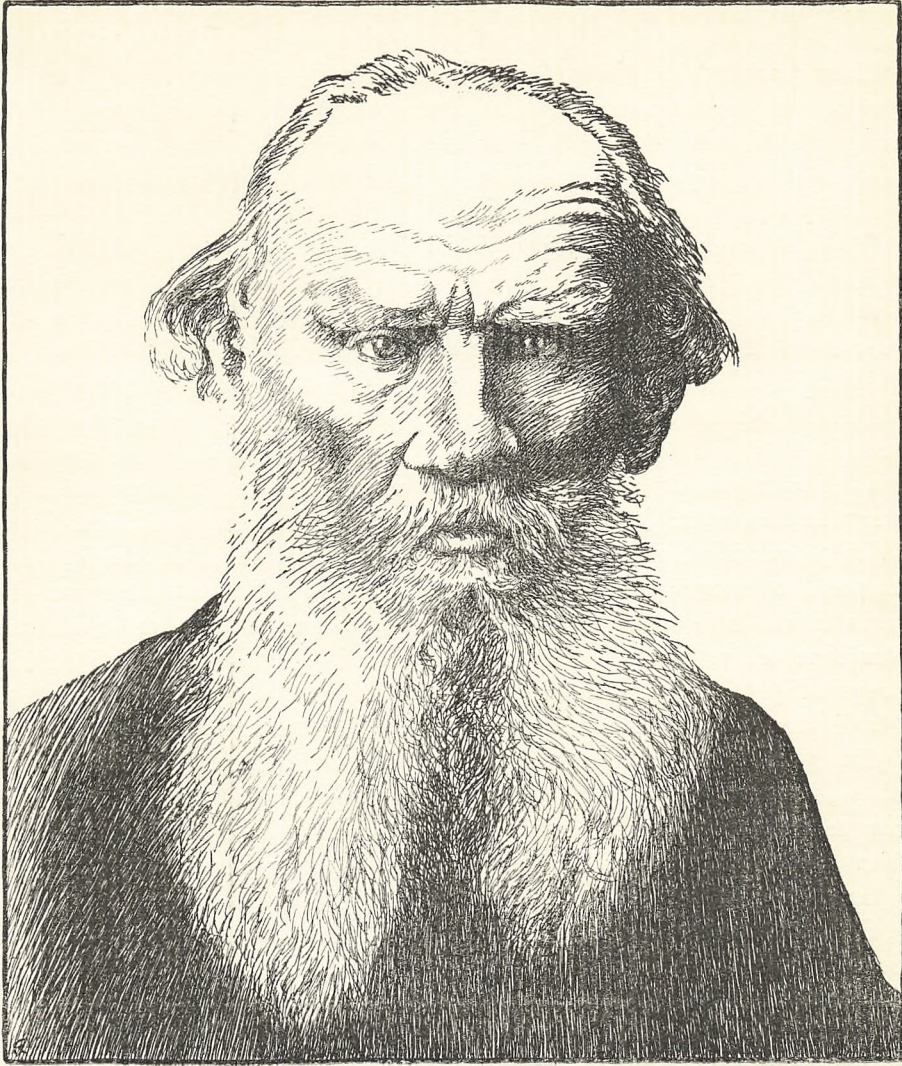
Dette gælder for Tolstojs Bøger, og der er over dem en Ro, en venlig Forstaaelse i den sunde, kraftfulde Skildring, som gør, at man næsten synes, man har lært Digteren personlig at kende.

Tolstojs Liv blev ikke let og jævnt. Han havde Uroen i sig, og det Modsætningsforhold, der danner Grundlaget for Tankeudviklingerne i hans Digtning, opstaar mellem hans religiøse Søgen og hans stærke Livslyst. Den religiøse Søgen ser sit Maal i Hengivelse af alt for andre, Livslysten kræver alt for sig selv, og disse to Magters Kamp vedvarer hele hans Liv igennem. Som naar to Brydere tager Livtag med hinanden, faar snart den ene, snart den anden Overtaget. Kampen begynder allerede i Barndommen: to Drengene staar over for hinanden, de hedder begge Leo Tolstoj, men den ene er en hjælpsom, opofrende Dreng, den anden en doven og egenkærlig Fyr. De kæmper, og Kampens Udfald forbliver uafgjort. Det næste Kampbillede hører Ungdommen til: den unge Menneskeven, der ser Soldaternes Lidelser i Skyttegravene ved Sevastopol og Bøndernes elendige Slavekaar under Livegenskabets Gru, og som higer efter at lindre og hjælpe alle lidende, strider og er nær ved at give fortabt for den rige Greve, der beundres af Damerne, respekteres af Kammeraterne, og som først rigtig lever, naar han er ombølget af Festglæde og Musik og skønne Zigeunerinder. Til sidst slutter Kampen: to Oldinge staar over for hinanden; den ene haaber paa Verdensberømmelse og kræver Ærbødighed for sig selv, men han er svag og synker i Knæ for den anden, den kraftfulde klarøjede gamle, der sætter alt sit eget til Side for at forberede en ny Tid, Kærlighedens Rige for den faldne Menneskeslæggt.

Saaledes kan man opløse dette Livsløb i en Dobbeltthed, saa vist som ethvert Menneske har Dobbelttheden i sig, men man maa ikke glemme, at det kun er et Billede, at Mennesket i Virkeligheden netop er Foreningen af Dobbeltthedens Modsætninger, at der, skønt et og andet kan anskueliggøres ved dette Billede, dog kun er een Leo Tolstoj.

Tolstoj siger i Erindring om sin tidligste Barndom disse Ord:

»Lykkelige, lykkelige, uigenkaldelige Barndomstid. Hvor er det muligt andet end at elske og værne om dens Minder? Disse Minder, der forfrisker og løfter min Sjæl, er som en Kilde, der sprudler med de bedste Nydelser. — Vender de aldrig tilbage, disse friske, ubekymrede, kærlighedstrøstende og trosstærke Tanker, jeg tænkte i min Barndom?«

LEO TOLSTOJ

Saa skøn og rig staar Barndomstiden for ham, og man kan forstaa, at disse Aar, før Kampen begyndte, maaske har været de lykkeligste i hans Liv.

Han er født paa det store Gods Jasnaja Poljana ikke langt fra Moskva, og begge hans Forældre hørte til Ruslands mest ansete Adels-slægter. Han var den yngste Søn, og han fik det Indtryk, at alle paa Godset, der udgjorde hele hans Verden, i Virkeligheden kun var til for hans og hans Families Skyld.

Saaledes voksede han op i en af Ruslands skønneste Egne, hvor et stort Skovbælte gaar tværs over det bølgende Landskab, paa Godset, hvis underlige Navn betyder Den lyse Eng. Hans Hjem laa midt i en vældig Have og Park, der var omgivet af Grave og Volde, og ved Indkørslen stod der som Skildvagter to hvidkalkede Murstenstaarne.

Det fri Naturliv prægede ham, saa han altid bevarede sin Kærlighed til det. Han blev aldrig Bymand, og hver Gang Byen havde magtstjaalet ham, fandt han igen sig selv ude paa Landet, hvor han var nær ved den sorte Jord, og hvor intet hindrede den fri Udsigt.

Ifølge russisk Skik blev det ham som den yngste, der, da han blev myndig, overtog Barndomshjemmet, og Jasnaja Poljana blev saaledes hans Hjem hele hans Levetid igennem. I sine Drengaar beundrede han sine ældre Brødre, den rolige Nikolaj, den livlige Sergej og den tungsindige Dimitri, der døde som ung, men det blev dog Søsteren Marie, der var yngre end han, som blev hans nærmeste Legekammerat.

Hans Forældre døde, mens han var Barn. Moderen husker han slet ikke, idet han knap var to Aar, da hun døde, men hans livlige Fantasi har tegnet hendes Billede for ham efter de mange Træk, han havde hørt andre berette om hende, og han skildrer hende i Fortællingen »Barndom« som en sjælden mild og kærlig Kvinde.

Faderen husker han nok; han døde, da Leo var ni Aar gammel, og Sorgen overvældede hans modtagelige Sind, saa han i lang Tid slet ikke kunde blive glad igen.

Til stor Lykke for ham kom hans Tante Tatjana i Huset, og hun udfyldte Forældrenes Plads, saa vidt det var muligt, idet hun ikke alene tog sig af ham med kærlig Omsorg, men tillige lærte ham, hvilken Lykke det er at elske andre. »Jeg saa, jeg følte, hvor lykkelig hun var ved at elske, og begreb Kærlighedens Lykke —« siger han om hende mange Aar senere.

Han trængte ogsaa til Støtte i disse Aar. Han var nu ikke et lille Barn mere; han var flyttet fra Børneværelset ind i Skolestuen; han var

blevet en Dreng, og med Drengaaarene begynder han at føle Dobbeltheden i sin Natur, og han overraskes deraf, saa han tit er mismodig.

En Foraarsdag, da Tjeneren Nikolaj er ved at tage de dobbelte Vinduer af i Stuerne, faar den lille Leo Lyst til at hjælpe ham, og han føler en stor Glæde ved at yde Tjeneren denne Hjælp, ja, han bliver saa glad, at han synes, han kan gøre, hvad det skal være for Nikolaj. Han mener, at han har gjort en stor Opdagelse, nemlig denne, at den sande Lykke finder man i Opofrelse for andre. Og nu skal dette »ny« Livsyn sættes i System. Han faar fat paa et stort Stykke Papir, og derpaa begynder han at skrive op, hvad hans Pligter er, og redegøre for, hvorledes hans opofrende Liv skal leves. Han er meget lykkelig for denne Ide, og det forekommer ham, at han særdeles let kan gennemføre den.

Det gælder om at hærde sig; man maa ikke søge nogen Behagelighed for sig selv: Han gaar ind i et lille Rum, og der pisker han sig saa Taarerne løber ham ned ad Kinderne — og han staar med et Leksikon i flere Bind i udstrakt Arm saa lang Tid, at han føler en svindende Smerte ved det.

Men saa pludselig falder det hele sammen for ham: En Dag bliver han doven, glemmer alle Forskrifterne, forsømmer sine Lektier og lægger sig til at læse Romaner paa Sengen, samtidig med at han spiser Kager, som han har købt for sine sidste Skillinger.

Senere kommer der triste Timer, hvori han spekulerer over, hvor let og skønt det er at fatte de store Planer, men hvor vanskeligt det er at gennemføre dem. Og det viser sig nu klart for ham, at Egenkærligheden ikke lader sig slaa ned med eet Slag.

Blandt de Oplevelser, Tolstoj havde som Barn, maa vi endnu nævne hans Bekendtskab med de omvandrende Pilgrimme. De gik enkeltvis fra Sted til Sted og kom ret ofte til Jasnaja Poljana, hvor de altid blev vel modtaget og fik Mad og Husly, indtil deres Vandrelyst drev dem videre. Mange af dem har set uhyggelige ud, men skønt de fleste var sjælelig unormale, saa var der ofte en religiøs Grebethed over dem, som gjorde, at Børnene modtog dem med stor Ærbødighed.

Det gjorde et uudsletteligt Indtryk paa Leo Tolstoj at se en saadan Særling stille sig op midt i en stor Sal og der højlydt bede til Gud, inderligt og tillidsfuldt: »Du min Læge, du min Apoteker —«. Det betød intet, at disse Mennesker var usle og elendige, det, han mindedes, var deres fuldstændige Hengivelse til Gud, saa alt ydre om dem blev til ingenting, ja, næppe sansedes.

Mens Tolstojs Barndom var rig, baade paa Lykke og store Oplevelser, bliver hans første Ungdom med hans eget Udtryk som en Ørken. Naturligvis oplevede han ogsaa i Ungdomsaarene lykkelige Stunder, men hans eget Helhedsindtryk af denne Tid er trist.

Allerede da han var 14 Aar kom han til Universitet i Kasan, og han studerede der orientalske Sprog. Mærkelig nok synes han ikke at have været nogen begavet Student; der blev om de tre Brødre sagt, at Sergej vilde og kunde, Dimitri vilde, men kunde ikke, mens Leo hverken vilde eller kunde. Han mener selv, at det var sandt. Han har sikkert heller ikke været særlig flittig, og naar man tager disse Aarsager i Betragtning, forundres man ikke over Resultatet: Han naaede aldrig at bestaa nogen afsluttende Eksamen.

Men forøvrigt var han stærkt optaget. Han har sine Tanker at tumle med, og han fordyber sig nu ofte i filosofiske Spekulationer, snart lægger han Planer om at føre et bedre Liv, snart overvældes han af Mathed og Mismod. Men hans Sandhedserkendelse lider ikke noget, den er lige ubestikkelig og skarp, og naar man beretter om disse Aar, da er det hans egen ubarmhertige Fremstilling, man maa følge.

Han betragter Forfængelighed som sin værste Fejl. Han var ikke køn, Ansigtet var uregelmæssigt og langt. Haaret groede frem i Panden, og Næsen var meget bred. Dette gør ham til Tider fortvivlet. Han siger herom: »Jeg bildte mig ind, at der ikke var nogen Lykke paa Jorden for et Menneske, der havde saa stor en Næse, saa tykke Læber og saa smaa Øjne som jeg.«

Han tager ivrigt Del i Selskabslivet, og det mangler ikke paa Indbydelser til den unge Greve, som jo vilde være et udmærket Parti selv for en meget fornem Kasan-Frøken. Samtidig omgaaes han en Del andre unge Mænd, der hører til Byens Aristokrati, og han paavirkes af deres overfladiske Domme og tomme Liv.

En Tid regner han det for Idealet for en Mand at være fuldkommen bevandret i alle Selskabslivets Formaliteter, at være »comme il faut«. Han deler Mennesker i Klasser: de, der er »comme il faut«, og som han vil omgaaes, og de, der ikke er det, og som kun er Luft for ham. Ved det at være »comme il faut« forstaar han og hans Kammerater at kunne tale fejlfrit Fransk, at have lange hvide Negle, og lignende, men først og fremmest maatte den, der var det, kunne behandle alt og alle med en vis elegant Lede, der betegnede hans op højede Standpunkt.

Derimod var der ikke noget i Vejen for, at man kunde spille højt Spil, holde store Drikkegilder og hengive sig til vilde Udskejelser. Der er ikke Tvivl om, at Tolstoj i Perioder har været revet fuldstændig med af dette indholdsløse Liv, men disse Perioder har saa været afløste af Anger og Væmmelse.

En Tid opholdt han sig i Sct. Petersborg (Leningrad), og han skriver herfra et Brev til sin Broder, hvori han forklarer, at han nu er begyndt paa et nyt Liv. Han indrømmer, at det lyder usandsynligt, og at Broderen vel nok vil betagte ham som »den Lille«, der nu igen fantaserer, men han forsikrer ham om, at nu er det Alvor, han siger ikke, at han vil forandre sig, han er forandret.

Faa Maaneder efter kommer der igen et Brev til Broderen, og nu er Tonen en anden, nu kan han med Rette kaldes »den Lille«. Derefter redegør han for, hvordan han er holdt op med Studeringerne og begyndt at spille og allerede har tabt Tusinder af Rubler.

Det, der redder Tolstoj igennem alle disse Nederlag, er sikkert hans ubetingede Redelighed. Han prøver aldrig paa at bilde sig ind, at alt er godt, naar det saa langt fra er det, og han bruger fra Tid til anden de stærkeste Ord om sig selv. Engang siger han saaledes: »Jeg lever et fuldstændig svinsk Liv, jeg er aldeles nedbrudt.«

For øvrigt var Bunden ikke naaet endnu. Han forlod Universitetet og rejste hjem til Jasnaja Poljana for igen at begynde et nyt Liv. Han har store Forsætter: Han vil forbedre Bøndernes Kaar, han vil studere paa egen Haand baade Landbrug, Sprog, Matematik, Kunst o. s. v., men det hele bryder sammen for ham, og han sluges ganske af Fornøjelser, Kaneture, Drikkegilder og Baller. Snart er han hjemme, snart tager han til Moskva og omgiver sig med et stort Selskab af Kammerater og Zigeunere, der skal underholde dem med deres Sang og Musik.

Efter tre Aars Forløb bliver han dog saa led ved dette Liv, at han for enhver Pris søger at komme ud af det. Men hvordan? Det er ikke let at løsrive sig fra noget, man længe har været bundet af. En af hans Slægtninge skulde paa en Rejse til Sibirien, og da han kører ud af Gaarden, løber Tolstoj efter Vognen. Han har pludselig faaet den Tanke, at han maaske paa denne Maade kunde flygte fra sig selv. Imidlertid havde han ingen Hat paa, og maaske var dette den lille Aarsag til, at Planen sank sammen som en punkteret Ballon.

Den, der fører ham bort, bliver Broderen Nikolaj. Han var Officer i Kaukasus, hvor nogle Kosakafdelinger stod Vagt mod de vilde Hør-

der af Tartarer, der truede det fredelige russiske Land med deres Plyndringer. Tartarerne, der i Middelalderen havde oversvømmet hele Landet, var blevet drevet tilbage, men i Kaukasusbjergene holdt de stadig til, og Tolstoj kommer nu til at leve et enkelt Liv blandt Kosakkerne i de skønne Bjerger, hvor Tartar-Faren stadig truer.

Da aander han lettet op. En oprindelig Livsglæde vælder frem i ham, da han ser den takkede Kæde af de fjerne snedækkede Bjerger, Plantevækstens Frodighed, og han fatter Naturlivets Skønhed. Han foragter og beklager sine tidligere Kammerater, de ved slet ikke, hvad det er at leve, nej, nu ved *han* det, han sidder i Hytten og taler med den jævne Kosak, der forklarer ham, at alt er lige godt. Gud har skabt alt til Glæde for Mennesket. Intet er Synd.

Han vandrer i Skovene, rundt om ham rører Livet sig, Myggesværme summer, Græsset er mørkt og grønt, og Luften duftende og varm; han føler sig grænseløst lykkelig, skønt han knap nok ved, hvorfor han er det, og skønt hans Liv ofte er i Fare.

Nu og da kommer de gamle Overvejelser frem, men han opgiver dem, han ønsker ikke at tænke, vil blot leve, som Dyret lever eller Blomsten, alt i Naturen, leve, saa længe Livsbølgen bruser gennem En, og saa dø, udslettes.

Disse Aars Lykke overgaar langt den Lykke, han maaske havde kunnet føle ved at være »comme il faut«, og det er ikke mærkeligt, for den hviler paa et langt solidere Grundlag, nemlig Menneskets umiddelbare, naturlige Levelyst.

Det er i disse Aar, han bliver Digter. Han begynder at skrive om sin Barndom og første Ungdom, og senere udgiver han herlige Fortællinger om Kosakkernes Liv i Kaukasus (»Kosakkerne«).

Men Tolstoj kunde alligevel ikke i Længden leve paa den Naturharmonie, han fandt i Kaukasus. Da han var blevet karsk igen, da det sygelige var blæst bort af den friske Vind fra Bjergene, og han atter havde fundet sig selv, da følte han Trang til noget mere end dette. Han kunde nok drømme om at leve som Kosak Resten af sit Liv og ægte en af deres kønne Piger, men han kunde ikke i Virkeligheden overheøre den Stemme, der kaldte ham ud til en videre Arbejdsplads blandt de Mennesker, han hørte hjemme hos.

Først og fremmest kommer Længslen efter ny Begivenheder over ham. Han begynder at kede sig, han spiller Kort og mattes. Saa endelig aabner der sig Mulighed for, at han kan komme til at opleve de store Begivenheder, han med sit Ungdomssind søger.

Rusland kom i Krig, først med Tyrkerne og derefter med de europæiske Vestmagter (1854). En mægtig fransk-englisk Flaade sejlede ind i Sortehavet og begyndte at bombardere de russiske Havne, først og fremmest Odessa, men derefter sejlede Flaaden til Sevastopol paa Halvøen Krim, og her blev der landsat en stor Hær, der skulde søge at erobre Byen. De forenede Magter havde ventet, at Byen hurtig kunde tages, men Russerne gjorde forbitret Modstand, og Krimkrigen trak i Langdrag.

Tolstoj søgte og fik Ansættelse som Officer ved Hæren. En Tid var han i Tyrkerkrigen, men senere kom han til at deltage i Sevastopols Forsvar, og her vælder ny, store Oplevelser ind over ham. Den betydeligste er maaske, at det paa en Gang gaar op for ham, at dybt i Russernes Sind ligger der gemt en ærlig og stærk Kærlighed til Fædrelandet, og naar den kaldes til Handling, da kæmpes der uden store Ord, men med højeste Indsats. Vi faar bedst et Indtryk heraf ved at søge til hans Skildringer fra Sevastopol.

»Den lyse Morgenrøde kaster sit første Skær over den østlige Horizont. Nattens Taager svæver bort fra Havets mørkeblaa Overflade, som kun venter paa den første Solstraale for at vise sig i hele sit glitrende Farvespil«.

Saaledes indledes Skildringen af den frygtelige Krigsskueplads. Og der fortælles om, hvordan »du« kommer i en Robaad ind mod Reden. Sevastopol ligger for dig, Byen med hele det sydlandske Præg; de smukke, hvide Huse belyses af Morgensolens gyldne Straaler. Uden for Havnen brydes Bølgerne, der ligger de sænkede russiske Krigsskibe, der skal forhindre Fjenden i at sejle ind. Hist og her ser man Mastetoppe rage op over Vandet; Skibene ligger paa Bunden med alle deres Kanoner; Matroserne er gaaet i Land og deltager i Byens Forsvar. Langt ude over Havet ser man den lange Række af fjentlige Skibe.

Du gaar i Land og ser paa Byen. Der mærker man ikke meget til Krigen; Officererne sidder og drikker The sammen med de fine Damer paa Restauranterne, og de fortæller om deres Bedrifter og udmaler dem med endnu mere straalende Farver, end der tilkommer dem.

Men et Sted er Gaden spærret, og uden for Barrikaden træffer du kun faa Mennesker; nogle Kvinder gaar forbi, men de er ikke »fine«, det er Soldaternes Koner, der bærer Mad ud til deres Mænd.

Længere ude endnu er Husene skudt ned; her ser man de russiske Bastioner med Løbegrave paa Kryds og tværs. Kugler og Granater fly-

ver ustandselig hen over Hovedet paa En. Her møder man kun Soldater, der kommer bærende med deres syge Kammarater paa Baarer.

Vi følger med Forfatteren tilbage til Byen, ind i den store Raadhus-sal, der bruges som Hospital:

»Hvor er du saaret?« siger du tøvende og ængstelig til en gammel Matros, der ikke er andet end Skind og Ben. Siddende overende i sin Køje følger han dig med sit troskyldige og godhjertede Blik, der lige-som vinker dig nærmere.

»I Benet«, svarer Matrosen; men Folderne paa Sengetæppet viser dig i det samme, at det ene Ben er sat af oven for Knæet. »Gud ske Lov, nu kan jeg snart blive udskrevet«, tilføjer han.

»Naar blev du saaret?«

»For godt 6 Uger siden, Deres Velbaarenhed.«

»Gør det ondt endnu?«

»Nej. Det værker kun noget i Læggen, naar vi har daarligt Vejr.«

»Hvordan gik det egentlig til, at du blev saaret?«

»Jeg var oppe i Bastion 5, Deres Velbaarenhed, da de bombarderede os for første Gang. Lige som jeg havde rettet Kanonen og skulde hen til Skydeskaaret ved Siden af, kom der en Kanonkugle, som slog mig paa Benet. Jeg fik en Fornemmelse, som om jeg traadte forkert, og væk var Benet.«

»Men gjorde det da ikke forfærdelig ondt?«

»Nej, ikke synderligt. Det var, ligesom jeg fik et Puf af en gloende Jernstang.« — — —

Imens staar Matrosens Kone ved Siden af, og hun fortæller med lysende Øjne, hvordan han i fire Uger svævede imellem Liv og Død, hvordan han som saaret laa paa Baaren og bad om at blive oppe paa Bastionen for at se paa Skydningen, hvorledes han senere havde erklæret, at han vilde tilbage til Bastionen for at vejlede det unge Mandskab.

Men Mastrosen ser op med et Udtryk, som vilde han sige: »Aa, undskyld hende. Gud og hver Mand ved jo, at Fruentimmerne kun kan sige Dumheder.«

Tolstoj slutter denne Omtale af den saarede Matros med Ordene: Nu begynder du at faa Blik for, hvad der virkelig bor i Sevastopols Forsvarer, føler ret din egen Lidenhed i Sammenligning med dette Menneskes Storhed.

Det er Krigen, Tolstoj skilder i sin lille Bog. Han viser os, at den rummer Heltemod, og han viser os den ogsaa, som den virkelig er, fuld af blodige Rædsler, Lidelser og Død.

Det er Sandheden om Krigen, han giver os, Sandheden, som han kalder Helten i sin Fortælling, som han stræber efter at fremstille, som altid har været, er og vil vedblive at være skøn.

Skildringen fra Sevastopol slutter med Beretningen om, hvordan Byen til sidst, trods det heltemodige Forsvar, maatte rømmes, Soldaterne marcherer bort, og de føler det først som en umaadelig Lettelse, som et tungt Tryk, de er blevet frigjorte for:

»Saa snart Soldaterne var kommet hinsides Broen, blottede de alle Hovedet og gjorde Korsets Tegn. Men derefter fulgte en anden endnu stærkere Følelse, en Blanding af Skam, Anger og Harme, der pinte og nagede enhver af dem. Alle som een saa de over mod det forladte Sevastopol, knyttede Hænderne og sukkede dybt og forbitret.« —

I November 1855 kom Tolstoj tilbage fra Sevastopol og tog Ophold i Petersborg. Han var dengang 27 Aar, men allerede nu var han ved at vinde Verdensberømmelse som Forfatter, og i Rusland var Skildringerne fra Krigen en af de mest læste Bøger, idet den paa en Gang var et betydeligt Kunstværk og samtidig omhandlede et Emne, som alle Russere var levende optaget af.

»Skildringer fra Sevastopol« og »Barndom« var udkommet som Artikler i Tidsskriftet »Sovremennik«, der paa dette Tidspunkt havde de betydeligste russiske Forfattere blandt sine Medarbejdere, og saa snart Tolstoj kom til Petersborg sluttede han sig til »Sovremennik-Kredsen« og blev modtaget med aabne Arme.

Her mødte han Redaktørerne Panaef og Nekrasov, Forfatterne Turgenjev og Fet og flere andre, som han snart sluttede sig venskabeligt til, snart disputerede og stredes med.

Mange af de unge Forfattere var Frihedsmænd og talte store Ord om Folkets Frigørelse og Kærlighed til Folket. Det var sikkert for en stor Del alvorligt ment, men en og anden falsk Tone har der vel nok sneget sig ind i Symfonien, og dette blev Tolstoj med sin skarpe Sans for Ægthed og Falskneri hurtig opmærksom paa.

Han lignede ikke de andre. Der var noget vist stolt over hans Væsen, som man respekterede, men som ogsaa nok kunde virke irriterende. Saaledes siger Turgenjev om ham: »Han kunde aldrig tro paa Folks Ærlighed. Enhver sjælelig Rørelse syntes ham Forstillelse, og han havde for Vane at rette sit gennemtrængende Blik paa den, han mistænkte for at forstille sig, paa en Maade, som om han vilde se tværs igennem ham«. — Man forstaar, at Turgenjev undertiden har følt Blikket rettet mod sig og været ubehagelig berørt af det.

Det kom ofte til voldsomme Optrin. Saaledes skete det engang, da begge de to store Forfattere var i Besøg hos Nekrasov, at Turgenjev blev helt ude af sig selv og med Stormskridt vandredre rundt i Stuerne og skældte ud, saa hans Stemme slog over, mens Tolstoj laa paa en Divan og hidsede ham mere og mere op.

Det har naturligvis været et korsteligt Skuespil for de andre tilstedeværende. Senere udfordrede de hinanden, uden at det dog nogensinde kom til en Duel, og selv naar de prøvede paa at mødes med de bedste Hensigter fra begge Sider, endte det i Regelen alligevel galt.

Men naar de blot ikke traf hinanden, var alt i god Orden. Saa glemte de Stridighederne og ærede hinanden som de fremragende Kunstnere, de var, og saa kunde de skrive de kærligste Breve til hinanden.

Man kan dog forstaa, at Tolstoj har følt sig tiltrukket af den Kreds af unge Literater, han lærte at kende i Petersborg. Der var megen Idealisme i deres Bestræbelser, der var virkelig en Vilje til at bedre det, der var slet, og i Kampen mod en æreløs Embedsmandsstand og en tyrannisk Overklasse stod han paa samme Side som de andre unge Forfattere.

Og dog vender han sig til sidst bort fra Literaterne, Han synes, at der er alt for stor en Uoverensstemmelse mellem deres Idealer og deres Privatliv. De lever nemlig højt: fine Middage, meget Drikkeri, tøjløse Fester — og skønt han selv ikke er bedre end de paa dette Punkt, saa adskiller han sig dog fra dem deri, at han ser Uoverensstemmelsen og væmmes ved den. Altsaa: han kasserer igen sin Livsform, foragter sine Kammerater, men mere sig selv, og han forlader Petersborg.

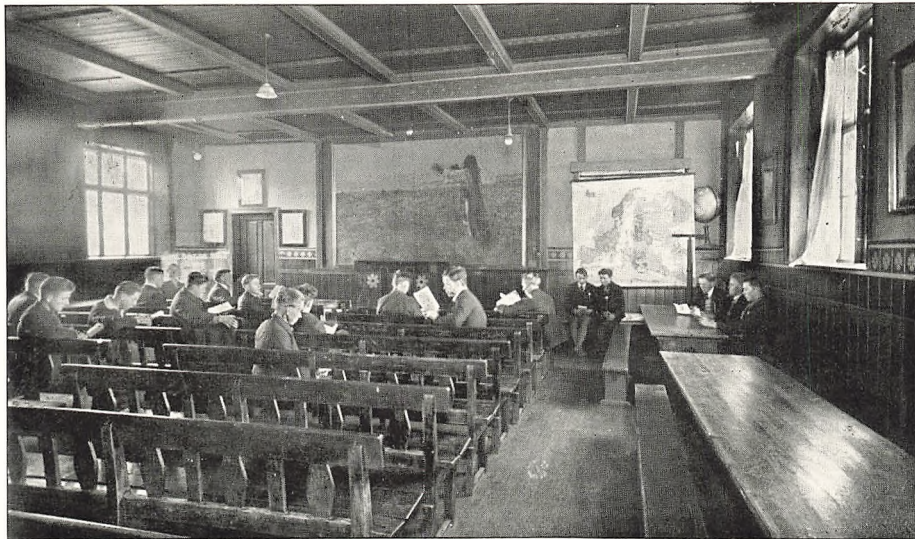
I de følgende Aar opholder han sig dels paa Jasnaja Poljana, dels er han paa Rejser til Vesteuropa.

Han har paa Rejserne mange Oplevelser, der sætter ham i stærk Sindsbevægelse. Han ser saaledes en Henrettelse i Paris, og dette Syn faar ham paa en Gang til at tvivle om Menneskeslægtens Fremgang. Han synes, han ser svundne Tidens Barbari træde lyslevende frem for sig: Menneskene har intet lært, de er stadig lige dyriske.

Man fatter kun, hvor dybt dette saarer ham, naar man forstaaer, at han paa dette Tidspunkt, som gennem hele sit Liv, stadig søgte at finde Vejen frem til et Lykkens og Kærlighedens Rige for Menneskeslægten. Men saa har altsaa det, der hidtil er sket, ikke været en Fremgang. Der maa ske noget helt nyt, en Revolution maa der til, men ikke en ydre voldelig Revolution, men en Revolution i Menneskesindene, saa vi alle begriber, at ikke Kampen for os selv gør os lykkelige, men kun Opofrelsen for andre.

Ved Vintertid.

Fra Foredragssalen.

Han tager nu fat paa de Opgaver, der ligger nærmest for. Han vil igen søge at give Bønderne paa Godset bedre Kaar. Han har haft fat paa Arbejdet før, men nu begynder han igen med mere Erfaring og dybere Forstaaelse.

Han studerer Pædagogik, for han vil undervise Bøndernes Børn — Resultatet bliver, at han anser hele den bestaaende Skole for en skadelig Indretning, idet den søger at paatvinge Folket sin egen Opfattelse og alle det uretfærdige Samfunds Forvildelser. Han søger da de ny Skolemænd i Vesteuropa, og hos dem møder han beslægtede Tanker: Skolen maa være en Skole for Livet, det gælder om at imødekomme Folkets Trang, ikke at paatvinge det en Lærdom, som det ikke ønsker, ikke har Brug for.

Samtidig med at Tolstoj nu udsender en Række Skrifter om Opdragelse, arbejder han paa at gennemføre en Skoleordning paa Jasnaja Poljana.

Han bygger Skoler, han ansætter Lærere, og han søger at gøre Bønderne forstaaeligt, at det er til deres Gavn, det bliver gjort.

Da han igen møder Mistillid, opgiver han dog ikke sit Arbejde, men han ser til sidst, hvad Grunden til Bøndernes LigeGYldighed er; han forstaaer, at den russiske Bonde er blevet sløvet, udslidt og dyrisk under det frygtelige Aag, han i Aarhundreder har baaret: Livegenskabets Aag.

Saa udsender han Bogen »Polikuschka«, Skildringen af en Livegen, underkastet sine Herrers Luner og Vilkaarlighed. Det er et Mesterværk, og den fik en Indflydelse i Rusland, der næsten kan sammenlignes med den Indflydelse, »Onkel Toms Hytte« fik i De forenede Stater.

Da Livegenskabet afskaffes i 1861 hilser Tolstoj Loven med Jubel. Men samtidig med at hans Livsopgave former sig stadig tydeligere for ham, kæmper han med sig selv. Han er naaet sin Manddoms Aar, og han oplever noget, som fylder ham og optager ham, indtil han 50 Aar gammel forkaster hele sit tidligere Liv for sidste Gang.

Først oplever han Døden. saavidt det er muligt for et levende Menneske, eller rettere: han oplever Dødens Rædsel.

Han var jo en Mand med enestaaende Livstrang og Livslyst i sig; netop derfor bliver Døden for ham paa een Gang uforstaaelig og rædselsfuld.

Han havde vel set Mennesker dø mange Gange i Kaukasus og ved Sevastopol, men det var ikke trængt ind i hans Sind, at ogsaa han en Dag skulde dø. Han vidste det, men han havde skudt Tanken til Side, den havde ingen Magt haft over ham.

Nu kommer Dødstanken uafviselig imod ham.

Hans Broder Nikolaj var brystsvag, og Lægerne tilraadte ham et Ophold i Vesteuropa. Rejsen blev bestemt, og Broderen tog Ophold i Hyères ved Middelhavet. Her kom Leo Tolstoj til ham og var hos ham til han døde.

Lige efter hans Død skrev han Breve til sine Slægtninge og Venner, der tydeligt viser, hvor dybt et Indtryk det havde gjort paa ham at være hos Broderen i de sidste Dage. Han havde vist en enestaaende Karakterstykke, han havde talt om, hvad de skulde foretage sig senere, hvornaar de skulde rejse hjem og lignende Ting, skønt Leo Tolstoj følte, at han hele Tiden vidste, at han snart skulde dø. Han vilde ikke være Broderen til Byrde, hvad han bar paa af Angst og Frygt, vilde han bære alene.

En af de sidste Dage Nikolaj levede, gav han dog Udtryk for, hvad han led. Han sagde: »Hvor Natten er lang, naar man ikke kan sove. Og saa om Morgenen denne kvælende Hoste, som jeg har haft hele den sidste Maaned. Og disse forfærdelige Drømme, som Gud alene kender«.

I et af Brevene skriver Leo Tolstoj: »— Nogle Minutter før han døde, faldt han i Slummer; men lige med et slaar han Øjnene op og hvisker rædselsslagen: Men hvad er dog dette! Han havde set det, set at det bar mod Tilintetgørelsen«. —

I Tiden efter Nicolajs Død trak Tolstoj sig helt ind i sig selv. Hans Tro paa Kærlighedsriget var ved at bryde. Han skriver i sin Dagbog:

»13. Oktober 1860. Nu er det snart en Maaned siden, Nicolaj døde. Det er frygteligt at tænke paa, hvor denne Begivenhed har gjort mig fremmed for Livet. Atter Spørgsmaalet: Hvorfor? Snart skal du selv afsted. Hvorhen? Ingensteds hen.

Jeg prøver paa at skrive, søger at tvinge mig selv, men det gaar ikke, af den simple Grund, at jeg ikke formaar at tillægge mit Arbejde den Betydning, som man nu engang maa tillægge det for at faa Kraft og Taalmodighed til at udføre det. Under selve Begravelsen fik jeg den Ide at skrive Materialismens Evangelium: Kristus — som Materialist«.

Netop den Fortvivlelse, disse Ord udtrykker, viser hans dybe Trang til at tro paa Kærlighedsriget og det evige Liv. Han tørster efter at tro, men Dødstanken har lammet ham.

Men Tolstoj havde endnu en Livs-Oplevelse tilbage. Vel havde han været fyldt af Dødsrædsel, men hans vældige Higen efter Lykke fik dog Magten igen, han føler sig igen som »et nyt Menneske«. Og Aarsagen hertil er hans Ægteskab.

Han havde i Aarene omkring 1860 ofte besøgt Familien Bers, der boede nær ved Moskva. Dr. Bers var gift med en Barndomsveninde af Tolstoj (som han forresten engang af Skinsyge havde kastet ned fra en Balkon), og de havde tre Døtre, hvoraf de to var voksne paa den Tid, da han kom hjem fra Udlandet. Han var vist nok skiftevis forelsket i Moderen og Døtrene, men sluttelig antog hans Følelser en mere bestemt Karakter, og det var da den næstældste Datter, Sofja, han blev betaget af.

Kort efter at han var kommet tilbage i 1862, var han igen blevet grebet af Spillelidenskaben, som hidtil periodevis var kommet over ham, saa han ikke kunde modstaa den. Han havde nu tabt 1000 Rubel i Spil, og for at betale denne »Æresgæld« maatte han sælge sit Manuskript til »Kosakker«. Dette fortalte han under et Besøg hos Bers, og det gjorde saa dybt Indtryk paa de unge Piger, der holdt meget af ham paa Grund af hans Venlighed og Godhed mod dem, at de gav sig til at græde.

Han var dog ikke helt sikker paa sig selv; han vidste i Begyndelsen ikke, om han virkelig elskede Sofja Bers, eller om han kun længtes efter at komme til at elske.

Senere blev han godt nok klar over, at han elskede hende, men saa stod noget andet i Vejen for ham: Han syntes ikke, han var værdig til at fri til en ung uskyldig Pige, han, der havde levet saa tøjlesløst et Ungdomsliv.

Dette holdt ham en Tid tilbage, men til sidst vandt dog hans Kærlighed og Trang til hjemlig Lykke Overhaand, og han friede til hende — ved at skrive nogle Bogstaver med Kridt paa et Bord. Hun regnede ud, hvad de betød, skønt hun senere var forbavset over, at det var hende muligt, og hun gav ham sit Ja.

I »Anna Karenin« skildrer Tolstoj, hvorledes Levin frier til Kitty, og denne Skildring er i Virkeligheden en tro Gengivelse af hans eget Frieri til Sofja Bers, saa vel som Levin paa mange Maader har Træk til fælles med ham selv.

Han ønskede dog, at hans Kæreste skulde kende ham, før hun blev gift med ham, og han gav hende derfor sine aabenhjertige Dagbøger fra Ungdomsaarene; det voldte hende stor Sorg at læse dem, hun havde hidtil set et Dydsideal i den unge Greve og blev nu bittert skuffet. Hun overvejede, om hun ikke burde afbryde Forbindelsen, men ogsaa hendes Kærlighed havde vokset sig stærk, saa hun gav ham Bøgerne tilbage med sin Tilgivelse, da hun havde grædt ud.

De blev gift efter en ganske kort Forlovelse d. 23. September 1862. Vielsen foregik i Hofkirken i Moskvas Kreml, og det unge Par tog straks efter Ophold paa Jasnaja Poljana.

Nu oplevede Tolstoj gode Aar. Hjemmets Lykke og Kærligheden til hans Hustru fyldte ham, hans Arbejdsevne steg, og han skriver de Værker, som af Eftertiden oftest er regnet for hans ypperste.

Han holdt meget af at gaa paa Jagt, og da han en Gang var faldet og kommet til Skade, maatte han holde sig i Ro i lang Tid. Før han blev rask, havde han dikteret det første Afsnit af »Krig og Fred«.

Denne Bog indtager en Særstilling blandt hans Værker. Den er ikke skrevet med et bestemt Formaal for Øje, endnu mindre er den skrevet af Forfængelighedshensyn. Den er skrevet for Kunstens Skyld, for at give Udtryk for det, der levede i ham.

Det er ingenlunde udtømmende at karakterisere den som »en Skildring fra Napoleonskrigenes Tid«, idet man derved vilde tidsfæste den paa en Maade, som vilde være uretfærdig. Vel handler den om Krig og Fred i en forsvunden Tid, men Skikkelserne lever endnu. Det er ikke Fortidsfigurer, man møder, det er virkelige Mennesker, der giver Udtryk for en Menneskelighed, som ikke er bundet af Tiden.

Og de myldrer frem, disse Mennesker; man kan i Begyndelsen synes, at de ikke er til at holde ude fra hinanden, men efterhaanden som de tegnes stadig tydeligere og mere levende for en, bliver de Venner og bekendte af Læseren, som han ikke risikerer at forveksle med hverandre.

Og hvor rigt har det Væld ikke været, som Tolstoj har øst af. Folkets Historie i en stormende Tid, da Landet blev overfaldet af Fjenden, og Fjenden blev kastet paa Døren, Slægtens Minder, hans Fader og mange af hans Onkler havde deltaget i Krigen som Officerer, hans egne Oplevelser, den jævne Russers Heltmod, som han kendte det fra Sevastopol — alt dette formes af hans glimrende Kunst til et mangefarvet Hele. Hærene rykker frem, Solen lyser gennem Taagen ved Austerlitz, bløddende slæber de russiske Soldater sig hen ad Landevejen, efter at den franske Kejser har splittet Regimenterne; en Mand ligger døende paa Valpladsen og aner pludselig den evige Fred, da han ser Skyerne trække hen over den blaa Himmel, mens Kanonerne endnu tordner i det fjerne. Og hjemme i Rusland modtager Forældre deres Sønner, som kommer fra Kampen, eller de sørger over deres Døde — Skæbner knyttes, Døden truer, og Livet synger sin Sejrssang. — Borodino er med, Ragnarokslaget, hvor Fjendens Magt blev brudt, skønt han sejrede, — Napoleon ser ud

over det brændende Moskva fra Kreml — Storarméen slæber sig lem- læstet gennem den russiske Vinter.

I to af Personerne har Tolstoj skildret sig selv; den ene er den reform- ivrige Pierre, der væmmes ved Selskabslivet i Petersborg, som er svag nok til at give efter for sine mange materielle Tilbøjeligheder, men som be- standig uegennyttig tumler med Tanker om Fremskridt og Nytid. Den anden er hans Ven, Andrej, der skjuler sit varme Hjerte bag en kold Skæl, der aldrig blændes helt af den ydre Ære, som dog drager ham, der gruer for Døden, skønt han gaar imod den med oprejst Pande.

Grevinde Tolstoj var sin Mand en trofast Medhjælper under Udar- bejdelsen af Bogen. Hun skal have renskrevet den for ham syv Gange, idet han stadig forandrede og forbedrede paa den; hun siger selv, at hun var saa optaget af den, at Personernes Skæbner blev som virkelige Menneskers Skæbner for hende, hun levede med dem, oplevede deres Glæder og Sorger.

Da Tolstoj havde afsluttet »Krig og Fred«, kom han ind i en Periode af sjælelig Uro. Han havde intet bestemt Arbejde at samle sig om, og han kastede sig derfor underlig tilfældigt fra det ene til det andet. En Tid var han stærkt optaget af Opdragelsesspørgsmaalene, saa af Filosofi, og endelig fordybede han sig i Græsk med en forbavsende, næsten sy- gelig Energi. Han kom til det Resultat, at den, der ikke kunde Græsk, havde ingen Dannelse, og at han selv aldrig havde kendt den egentlige Skønhed i det menneskelige Ord, før han nu havde læst de græske Digterværker paa Græsk.

Samtidig med at han saaledes bliver aldeles forelsket i alt, hvad der er græsk, og studerer Sproget flittigere end den flittigste Student, taber han Interessen for alt andet. Han bryder sig ikke om det, eller han er misfornøjet med det.

Men bag alt dette ligger Angsten og venter paa ham; den religiøse Storm nærmer sig.

Han var et Par Dage borte fra Jasnaja Poljana for at tilse en af sine Gaarde. Han skrev da hjem til sin Hustru om en Oplevelse, han havde haft. Han var gaaet træt og søvnig i Seng og befandt sig egent- lig godt. Men saa blev han pludselig overfaldet af Angsten, »en saa- dan Hjerteangst, af en saadan Rædsel, at jeg aldrig har følt noget lig- nende«. Han stod op og gav Ordre til, at der skulde spændes for, og mens dette stod paa, faldt han i Søvn. Da han blev vækket, var An- faldet forbi, men det gentog sig den næste Aften.

Hans Hustru var urolig for ham og mente, at det hele skyldtes hans Optagethed af de gamle Grækere. Hun følte sig derfor umaadelig lettet, da han igen tog fat paa en Bog, og virkelig giver det ny Værk »Anna Karenin« ham for en Tid Fred i Sindet.

Denne Roman, som med god Grund regnes til hans ypperste, er nyelig udkommet i en fuldstændig dansk Oversættelse.

Hvis man sidestiller den med »Krig og Fred«, maa man indrømme, at de to Romaner kunstnerisk set er ligestillede. Men hvilken Forskel i Motiv og Livskraft!

Mens »Krig og Fred« sprudler af Liv i mange Former, saa skildrer »Anna Karenin« først og fremmest et Menneskes Undergang. Romanen samler sig om Hovedpersonen, Anna Karenin, et herlig udstyret Menneske, klog og smuk, højsindet mod andre, karakterfast paa sin vis. Hun er gift med en ældre højtstaaende Embedsmand, der ingen Forstaaelse har af hendes Sjæleliv — nærmest bliver han overrasket, da han opdager, at hun i det hele taget har noget Sjæleliv. De har en Søn, der er hendes store Glæde, da hun føler, at hendes Ægteskab er mislykket.

Saa møder hun den unge Officer Vronski, som hun kommer til at elske, og som elsker hende igen. Men Karenin vil ikke skilles fra sin Hustru. Hun gaar fra ham og Barnet. Men dermed er det *ulovlige* kommet ind i hendes Liv; hendes Samliv med Vronski er ulovligt — og den, der bryder Loven, Guds Lov, maa bøde derfor.

Uden Grund plages hun af Skinsyge, og for at holde fast paa sin Elsker nedværdiger hun sig. For at berolige sit oprørte Sind, der ikke under hende Hvile eller Søvn, begynder hun at bruge bedøvende Midler. Længere og længere drages hun nedad, indtil hun til sidst kaster sig for et frembrusende Jernbanetog.

Man kan ikke være i Tvivl om Bogens Moral, der forøvrigt uddybes ved Fremstillingen af andre Ægteskaber i Fortællingens Løb: Den, der bryder Ægteskabets hellige Baand, vinder ingen Lykke, selv om en Række Fornuftgrunde synes at berettige Bruddet.

Og dog er Skildringen saa levende, saa gennemtrængt af ægte Kunst, at man intet Øjeblik føler Ubehaget ved at blive moraliseret for.

Gennem dette Værk aner man Tolstojs forestaaende religiøse Krise. Nu bryder Stormen løs, intet kan holde den tilbage.

Angsten kommer igen, han frygter for sig selv, frygter for, at han skal berøve sig selv Livet.

Han er rig, anset, sund og stærk, han har alt, hvad der formentlig skal kunne gøre et Menneske lykkeligt — men inden i ham er der Tom-

hed og Mørke. Det haandgribelige Liv fortsattes, og dog var hans virkelige Liv gaaet i Staa. Han længtes ikke engang efter at udgranske Sandheden om Livets Mening eller Hensigt, for han følte, at der ingen Mening eller Hensigt var. Alt, hvad der for ham var tilbage efter 40 Aar i Arbejde og Fremgang og stigende Berømmelse, var Døden. Han drog sig mod den, som han tidligere havde været draget mod Livet. — »Der bliver intet andet tilbage af mig end Forraadnelsen og Ormene —« (Fra »Bekendelser«).

Tre kvalfulde Aar henlevede han i denne Tilstand, nu og da afbrudt af lysere Øjeblikke.

Saa endeligen trak de tunge Skyer bort, og den klare Himmel hvælvende sig højt over hans Hoved.

En tidlig Foraarsdag var han alene ude i Skoven. Han tænkte paa al den Uro, der havde været over de sidste 3 Aar af hans Liv, og paa de hastige Spring fra Glæde til Fortvivelse. — — »Og pludselig saa jeg, at jeg kun levede, naar jeg troede paa Gud. Ved den blotte Tanke paa ham steg Livets glade Bølger inde i mig. Alt omkring mig fik Liv, der kom Mening i alt. Men saa snart jeg ikke længere troede, hørte Livet pludselig op. — Hvad er det da, du søger? raabte en Stemme inde i mig. Det er jo ham, uden hvem man ikke kan leve — Gud er Livet.« (»Bekendelser«).

Atter føler Tolstoj, at han er blevet en anden. Han forkaster saa at sige hele sit tidligere Liv, fortæller i »Bekendelser« om, hvor forfængelig og egenkærlig han har været, nogle af hans bedste Værker fortryder han, at han har skrevet, og alt, hvad han efter denne Tid skriver, bærer Præg af Omvendelsen og gennemtrænges af en Stræben efter at vise andre Vej mod det Lys, der er blevet tændt for ham.

Det bliver dog ikke den bestaaende Kirke, han slutter sig til. Han forsøger at komme ind under Kirkehvelvingen, men det mislykkes. Kirken forsvarer ofte Krig og Forfølgelser, de forskellige Kirkesamfund bekæmper hverandre — det er imod Kristi Lære. Nej, han gaar lige til Bjergprædikenen, der læser han klart og tydeligt, hvad Mennesket skal gøre, og det første, der slaar ned i ham med forunderlig Kraft, er Ordene: I maa ikke sætte eder imod det onde. Senere sammenfatter han Hovedindholdet i Bjergprædikenen og dermed i sin Tro i følgende Punkter: I. Bliv ikke vred. II. Begaa ikke Ægteskabsbrud. III. Aflæg ikke Ed. IV. Gengæld ikke ondt med ondt. V. Vær ingens Fjende.

Hans Tro bliver Grundlaget for hans Liv, den eneste Vej til Lykke paa Jorden. Den eneste Frelse for Jordens Folk.

Hos de rige havde han ikke mødt Troen, derfor var deres Liv tomt og glædesløst, men hos den fattige Bonde var Kristentroen en Virkelighed. Og det var bedst at leve som han, uden at eje mere end det nødvendige, i haardt, legemligt Arbejde, men i Tro paa Guds Kærlighed.

Med den Ærlighed, der har kendetegnet alle hans Handlinger, kæmper han nu for at leve efter sin Tro. Han begynder at arbejde i Marken, kan klæde sig som Bønderne, han vil intet have med Penge at gøre, og han forliger sig med sine Fjender.

Og dog var han rig. Han følte kun alt for godt, at denne Rigdom ikke kunde forenes med hans Livssyn. Nuvel, saa kunde han give det alt sammen bort, lade Bønderne faa Jorden, fraskrive sig Forfatterretten til sine Værker, saa hvem der ønskede det, kunde udgive dem, — selv blive en Bonde og arbejde i Marken. Han ønskede dette.

Men han mødte forbitret Modstand; hans Hustru ønskede det ikke, og hun satte sig imod det af al Magt. Hun havde født ham 13 Børn — skulde hun nu fralægge sig Ansvaret for deres Opdragelse ved at skænke Formuen bort og med Flid gøre sig fattig? Han søgte at overbevise hende, forklare hende, at ogsaa for Børnene vilde det være bedst, om de voksede op i Fattigdom — men det var forgæves.

Den Strid, der saaledes var begyndt i Leo Tolstojs Hus, fortsattes lige til hans Død.

Hans Hustru forstod ham ikke, hans Tanker forekom hende meningsløse; det oprørte hende, at han, som hun vidste, var en genial Forfatter, brugte sin Tid til at reparere Sko og arbejde i Marken. Hans Sønner lo ofte af »den Gamle«, som de vist til Tider var ved at regne for lidt tosset. Kun to af hans Døtre stod paa deres Fars Side.

Men foruden dette fik han ofte haanende Forespørgsler fra fremmede: Hvorledes gik det med at praktisere Ideerne? Levede han ikke stadig som Greve paa det store Gods, skønt han prædikede Fattigdom? Og endelig blev han af gode Venner opfordret til at rejse fra det hele og leve i Overensstemmelse med sine Tanker.

Han tænkte paa at bryde op fra Jasnaja Poljana, — men det mislykkedes Gang paa Gang; han kunde ikke volde sin Hustru den Sorg, hendes Fortvivlelse og hendes Bønner bandt ham. Een Gang skrev han et Afskedsbrev til hende, men da det var gjort, var hans Kræfter udtømt, og han kom ikke afsted.

Det, der gør Striden saa tragisk, er, at de i Virkeligheden elskede hinanden. Derfor saarede de hinanden saa dybt. Derfor pinte de hinanden.

Og dog skriver Tolstoj i disse Aar nogle af sine skønneste Værker; han er ikke blevet mindre som Kunstner, fordi han ser et bestemt Formaal med sine Skrifter. Her skal blot nævnes »Fortællinger« og »Opstandelse«.

Der findes nogle Fotografier af ham fra hans sidste Aar. Det er en anden Tolstoj, man ser paa dem, end den unge Officer fra Sevastopol-Dagene — det er en gammel Mand med et langt, stridt Skæg, høj Pande og tjavset Haar, der hænger ud over Ørerne. Næsen er bred, Trækkene grove. Men Øjnene præger hele Ansigtet og giver Udtryk for Oldingens Sind: De er saa højtidelige, og samtidig udtrykker de Frygt og Uro, men de er klare som et Barns.

Kort før sin Død skriver Tolstoj:

»Jeg er ingen Helgen, det har jeg aldrig udgivet mig for. — Hvis man anser mig for en Mand, der ikke kan tage fejl, maa enhver af mine Forseelser fremtræde som Løgn og Hykleri. Men hvis man anser mig for en svag Mand, saa viser jeg mig som det, jeg i Virkeligheden er: et ynkværdigt, men ærligt Væsen, som bestandig og af hele sin Sjæl har ønsket og endnu ønsker at blive et godt Menneske, en god Guds Tjener«.

Til sidst flygtede han. I 1910, da han var 82 Aar gammel, brød han en mørk Efteraarsnat op fra sit Hjem. Han havde vækket sin Datter, Alexandra, og sagt til hende: »Jeg gaar bort — og for bestandig«.

Saa gik han over Gaarden for at lade spænde for, men i Mørket kom han ud i Uføre, tabte sin Hat og maatte gaa tilbage igen. Endelig blev der spændt for, og han kørte bort med sin Huslæge, uden at hans Hustru vidste det. De kørte til den nærmeste Station, og han rejste til sin eneste Søster, der var Nonne i et Kloster. Der blev han nogle Dage; men Frygt for, at hans Opholdssted skulde blive opdaget, drev ham bort igen, og han søgte nu at naa til Udlandet. Men i Toget blev han syg, og han maatte staa ud ved den lille Station Astapovo, hvor Stationsforstanderen overlod ham et Værelse, og der blev redt en Seng til ham.

I dette Værelse døde Leo Tolstoj.

Han havde troet, at hans Flugt var holdt hemmelig — men i Virkeligheden vidste hele Verden det. Til Astapovo kom en Hær af Journalister, Filmsfotografer og nysgerrige, og hele denne Skare iagttog interesseret Huset, hvori han laa. De blev Vidne til, at et Ekstratog kørte op for Stationen, saa Grevinde Tolstoj stige ud og gaa til Døren — men der blev nægtet hende Adgang. Hun søgte at kikke ind ad Vinduet,

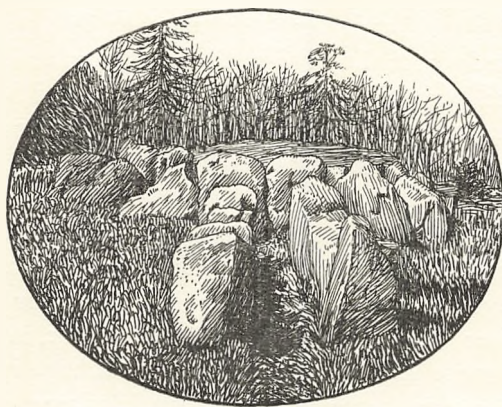
men der blev trukket et Gardin for. — Sidste Akt af disse to Menneskers Ægteskabstragedie blev udspillet for aabent Tæppe.

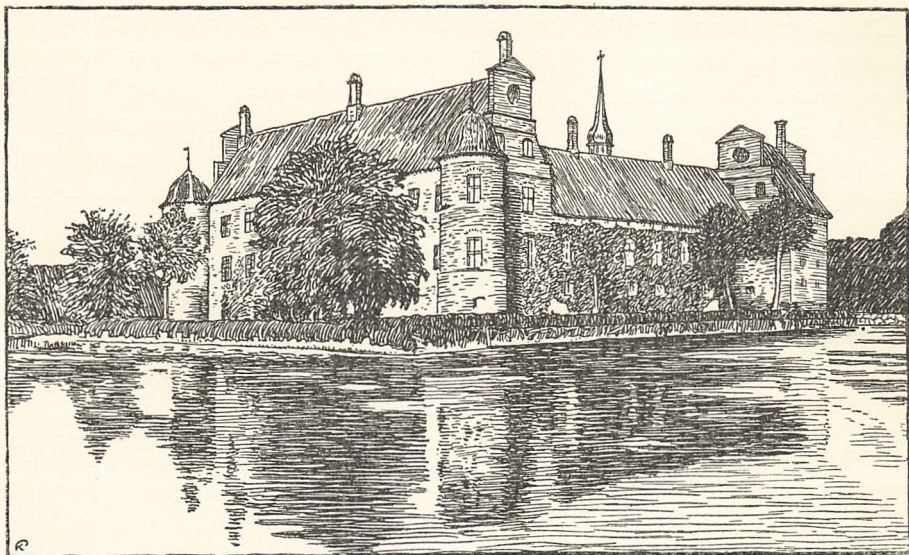
De sidste Ord, Tolstoj sagde, var:

»Sandheden — har jeg elsket meget — som denne — —«.

Han var død. Men Mindet om den store Kunstners Kamp for at finde Sandheden, denne gigantiske Kamp, som han stadig førte med hævet Pande, vil bevares og æres af kommende Slægter gennem Tiderne.

Frederik L. Begtrup.

Rosenholm.

MIN OLDEFARS OLDEFARS FAR

AF HOLGER BEGTRUP

Min Farfars Farfars Farfars Far hed Peder Nielsen Skriver. Han var født 1534 og var Foged paa Rosenholm paa den Tid, da denne Gaard kom i Rosenkrantzernes Eje og blev bygget op, som den væsentlig staar endnu, af Rigsraad Jørgen Rosenkrantz.

Der er vel faa borgerlige Mænd, som kan følge deres Fædreneæt saa langt tilbage i Tiden. Men endnu sjældnere er det dog, at jeg ikke alene kan nævne en saa gammel Stamfader ved Navn, men at jeg, som jeg her agter, kan fortælle en hel Del om hans Liv og Virksomhed. — Han har nemlig efterladt en tyk Bog med Optegnelser derom, som nu er i mit Eje. Jeg har arvet den efter Højskolelærer Christopher Baagø paa Testrup, som havde faaet den efter sin Bedstefar, Pastor Andreasen fra Randersegnen. Baagø bevarede den som en stor Kostbarhed. Men da han paa en Foredragsrejse med mig til Helgenæs, mens vi sejlede over Begtrup Vig, kom under Vejr med, at Forfatteren maatte være min Stamfar, bestemte han, at den, efter hans Død, skulde tilhøre mig, og derfor er jeg naturligvis meget taknemlig.

Da Bogen snart er 400 Aar gammel og tilmed giver mange Oplysninger om en berømmelig dansk Adelslægt, kunde den nok fortjene at trykkes i sin Helhed. Men her maa jeg nøjes med at gøre nogle Uddrag af den, som jeg haaber vil læses med Interesse af vore gamle Elever og andre Venner. Lad det være dem en Paamindelse om, at det altid er godt at skrive noget op om sin Livsførelse, bl. a. for at ens Børnebørns Børnebørn en Gang i Fremtiden kan læse derom med samme Interesse, som jeg føler ved at blade i min Stamfars gamle Bog!

Først vil jeg anføre nogle Træk af Per Skrivers Oplevelser, som han har ladet sin Søn Søren Pedersen indføre i Bogen efter hans egne tidligere Optegnelser:

1534.

»Da stod den Slau for Aalborg paa St. Gali Dag¹⁾, og blev jeg fød samme Aar Martini [d. e. Mortensdag].«

1544.

»Da kom jeg til Skole i Ribe, Maries Fødselsdag.«

1548.

»Da blev jeg Mads Skrivers Dreng paa Dronningborg [ved Randers].«

1549.

»Da blev jeg Jesper Munkes Dreng paa Hungstrup St. Hans Dag.«

1550.

»Da blev jeg Kornmaaler paa Dronningborg St. Mikkels Dag.«

1555.

»Den Onsdag efter Nytaars Dag, da vokste der en Byld paa min højre Skinneben og var den aaben jammerling [det er Aaret rundt] og 3 Dage.«

1559.

»Da kom jeg til ærlig og velbyrdige Mand Jørgen Rosenkrantz paa Ludvigs Søndag og blev Skriver og Kældersvend paa Skabygaard [d. e. Skafføgaard].«

1563.

»Da blev jeg syg i mine Fødder paa Rosenholm imellem Onsdag og Torsdag efter St. Hans Dag Midsommer. Som var mig en svar Pine, som Gud veed.«

¹⁾ Da Skipper Klement overvandt Adelshæren ved Svenstrup d. 15. Oktober 1534. I det Slag faldt Jørgen Rosenkrantz's Farbroder Holger.

1565.

»Den 6. Dag Juli fik jeg Befaling paa Kallø over Korn og Fetalie og Slotsloven og Sager at forfølge til Tinge og Oldengæld af Skoven.«

1572.

»Den 3. Dag Maj kom jeg til Rosenholm og annammed Inventarium, og var jeg Foged og Skriver indtil den 3. Maj 1577 og finge da paa alle hvis Regnskab jeg havde gjort Quintansiarum [d. e. Generalkvittering].«

1576.

»Den 24. Dag Martii, da undte og forlente ærlig og velbyrdig Mand Jørgen Rosenkrantz mig Skovelkjær¹⁾ min Livstid at bruge uden al Afgift og Arbejde efter sin beseglede Brev og Haandskrifts Lydelse.«

1579.

»Den næste Søndag efter St. Hans Dag Midsommer, som var den 28. Dag Juni, da stod min Bryllup udi Kirkeholt med ærlige Pige Maren Olufsdatter. Og hun var udi hendes 15. Aar, den Tid da Gud undte os Glæde og Lykke sammel.«

»Disse efternævnte Folk var med mig til Bryllup samme Tid: Fru Dorrete Lange [Jørgen Rosenkrantz's Hustru], Jomfru Margrethe Rosenkrantz, Jomfru Anna Brede, Jomfru Karen Brede²⁾, Anne Christensdatter, Anne Sørens datter, Mette Mikkelsdatter, Anders Lassen Skriver, Søren Rytter, Frederik Tydsk, Frederik Kok, Christen Jensen Kok, Christen Simonsen, Niels Ride-Smed, Anders Tamesen, Anders Hansen, Povel Skrædder, Jakob Skriver, Anders Smaasvend, Jens Vognsvend, Søren Løber, Per Løber, Otte Snedker³⁾, Anne Homands, Mads Rasmussen, Jens Nokersen, Søren Nokersen, Hr. Laust Galten⁴⁾, Anne Jensdatter, Hr. Jost, Anders Degn, Bolde Sørens datter, Mikkell Suolgaard, Maren Sørens datter, Per Thorngaard, Mette Pedersdatter.«

»Gav Jørgen Rosenkrantz mig til min Bryllup en Tønde Pryssing, en Tønde Møy [ø: Mjød], en Tønde Rostok Øl. Sendte jeg selv til Kirkeholt til samme mit Bryllup 1 Tønde tydsk Øl, XI Tønder dansk Øl. 6 Skæpper Mel i Brød, Hvedebrød for 3 Mk, XXIII Kager, 1 Otting Smør og III Bøtter fulde, X store Skadebrokker [Flyndere?], III store tørre Torsk, II Langer [d. e. Stortorsk], III Sider Flæsk, VIII Brade

¹⁾ En Gaard, hvis Jord nu er lagt ind under Rosenholm.

²⁾ Disse to adelige Jomfruer af Breide-Slægten var Fru Dorothea Langes Frænker.

³⁾ Alle disse Folk maa vist have tjent paa Rosenholm.

⁴⁾ d. e. Præsten i Hornslet.

tør Nødkød, 3 Faarekroppe, IIII levendis Lam, XVI Høns, 1 Tønde saltet Torsk, en god fed Okse, en god fed Svin, 6 søde Oste, VII sure Oste, 1 Skæppe Lüneborg Salt, II Skæpper Baysalt.«

Da Brudens Forældre vel havde budt Gæster fra deres Side og heller ikke sparede paa Mad og Drikke som deres Bidrag til Gildet, kan vi skønne, at Per Skrivers Bryllup var stort og langvarigt, en ordentlig Fest i de lyse Midsommerdage, — paa Dato 280 Aar, før jeg blev født til Verden!

»Herefter følger hvis [d. e. hvilke] Børn Gud haver sendt min Høstru ved mig i vores Ægteskab, hver ved sit Navn, som herefter følger:

1580

»Imellem Mandagen og Tirsdagen efter Pinsdag, der Klokken var ved 12, da blev min Datter Berete fød i Skovvelkjær. Gud unde hender at blive Guds Barn! Og blev hun kristnet af Herr Laures Galten udi Hornslet Kirke paa Hellig Trefoldigheds Søndag samme Aar, den 29. May. Og var hendes Faddere samme Dag: ærlige og velbyrdige Fru Dorethe Lange og Otto Rosenkrantz, Leonardt [?] Rosenkrantz, Jomfru Margrethe Rosenkrantz, Niels Skriver, Foged paa Rosenholm, Christen Kælders Svend paa Rosenholm, Maren Fadeburkone ibd. Anne Hr. Lauersis, Maren Suolgaards i Tuorngaard, Boel Degnekone, Kiersten Sørensdatter, og hendes Oldemoder Berety Sørensdatter udi Kirkyholt, som bar hender min Datter. Amen!

Penning XXX Mk.¹⁾«

Paa samme Maade optegner Per Skriver sine øvrige 12 — tolv — Børns Fødsel, Daab og Faddere, som det dog bliver for vidtløftigt her at aftrykke. Kun bemærkes, at »ærlige og velbyrdige Holgier Rosenkrantz« nævnes som Fadder til flere af dem.

Een af Sønnernes Fødsel og Daab vil jeg dog medtage, da han var min Oldefars Oldefar:

1594.

»Imellem den 1. og 2. Julij XII Slet, da blev min Søn Anders Pedersøn fød her udi Skovvelkjær og kristnet i Hornslet Kirke af Herr Peder Sommer Søndag næst efter, som var den 7. Julij. Og var min Søns Faddere samme Dag: Jesper Sørensen Skriver, Mikkell Ibsøn Stick Skriver, Anders Laurusen, Kældersvend, Søren Olufssøn i Kirkeholt, Anders Degn i Terndrup, Hendrik Frandsøn i Knabstrup, Maren Suol-

¹⁾ d. e. det samlede Beløb af Faddernes Pengegave.

gaards, Inger Jensdatter. Hans Oldemoder Berety Sørensdatter bar hannem. Gud give hannem timelig og evig Glæde. Amen!

Fadderpenge XXXVI Mk.«

Anders Pedersen blev siden Herredsfoged i Mols Herred og boede paa en Gaard i Begtrup By, hvorefter Slægten senere tog Navn. Hans Gravsten findes endnu i Vistoft Kirke.

Efter Optegnelsen om alle Børnene har Per Skriver ladet sin Søn Søren indføre følgende Tilføjelse i Bogen:

1609.

»Der mine tvende Sønner Søren Pedersøn og Anders Pedersøn kom fra Lübeck, hvor de haver været til Skole en Tidlang, da havde jeg efterhaanden selv opskreven min Alder og Vilkaar fra min Barndom og desligeste mine tretten Børn deres Alder og Vilkaar til denne Dag, af hvilke 4 er hensovet i Herren, som forskrevet staar. — Og 9 af dem lever endnu. Den ældste af disse, Niels Pedersøn, som jeg haver holdt til Skole og Studium udi 19 Aar og kom nu til velbyrdig Holgier Rosenkrantz til Rosenholm den 13. November. — Den anden er Berety Pedersdatter, som haver Herr Søren [Præst] i Mygind¹⁾ og haver avlet ved hannem 3 dejlige Pigebørn ved Navn Anne, Beret og Sisel Sørensdatter. — Den tredie, ved Navn Margrethe Pedersdatter, er hos velbyrdig Fru Sophi Brahe Holgier Rosenkrantzis, hvor hun haver tjent i 8 Aar. — Den fjerde, Anders Pedersøn, som kom ud til Aars [d. e. Aarhus] til en Købsvend [sic!] ved Navn Anders Woluf-søn [?] den 30. Oktobris udi denne Aar. — De andre 5, 2 Dreng og 3 Piger, findes endnu hos mig i Skovelkjær. Gud ledsage dennem paa alle deres Veje. Amen!«

»Fornævnte mine 9 Børn, som nu levendis er, kan alle læse Guds salige Ord. Dersom de nu herefter vil bruge samme Guds Ord rettelig, da tør de slet intet tvivle paa timelig Velfærd og evig Glæde, hvilke jeg ønsker dem alle ved Gud allermægtigste Jesum Christum. Amen, Amen!«

»Dette forbemeldte kunde jeg ikke forholde at lade min Søn Søren Pedersøn opskrive til et visse Tegn og Forhaabning, at jeg med dennom alle skal forsamles og findes udi Guds Rige paa den yderste Dag, det unde og give Gud os alle sammen ved Jesum Christum, Amen!

¹⁾ Han hed Søren Quist, men maa ikke forveksles med Hr. Søren Quist i Vejlbj, hvis tragiske Skæbne kendes fra Blichers Novelle.

Der jeg var LXXV Aar gammel, som var paa St. Mortensdag 1609.«

Tre Aar derefter optegner Per Skriver, vistnok med egen Haand, at hans Søn, Herr Niels Pedersøn [født 1584], 1612 »den Søndag efter Hellig tre Kongers Dag«, »holdt sin første Messe og Gudstjeneste udi Ebeltoft og Draaby Kirker, eftersom han var om Onsdagen næst tilforn ordineret til forskrevne Sogne efter hans Kolats og Præstebrevs Lydelse. —«

I den Anledning — »haver jeg og min kære Høstru, hans kære Moder, Maren Olufsdatter, undt og givet hannem dette efterskrevne som er: —«

»II store Bolster-Dyner, II Bolster Hoveddyner. 2 Dundyner, 5 Hovedpuder, 1 graa Vadmeldsyne, 7 Sengklæder [?], 4 Par Lagner, 2 Duge og 3 Haandklæder, 2 flamske Bænkedyner, 4 Hynder, 1 Senge-Hæng, 1 ny Pernelet [ɔ: Panel-] Seng, 1 Skrive-, 2 Kring-Stole [?], 2 ny Ølkar, 1 Bryggerkedel paa 2 Tønder, 2 Kobber-Gryder, 2 Messing-Bækkener, 2 Messing-Lysetager, 1 Messing-Væge-Lygte, 6 Tinfade, 6 Tallerkener Tin, 1 Tinkrus, 4 Tin-Brikker, 3 Tin-Saldsirker [ɔ: Sauceskaale], 2 store [?] Kander; 2 Staldøxne, 12 Daler, 2 gode unge Køer, 2 Sider Flæsk med andet Fetalie, 1 Par brunblissede Heste, saa gode som 40 Daler; 6 Svin, smaa og store, 1 Kiste — 3 Daler; 2 Skrin — 1 Daler. — Summa 174 Daler.«

Endnu større var dog den Medgift, som Per Skriver gav sine Døtre.

»Dette efternævnte haver Berete Pedersdatter bekommet, den Tid hun kom til Mygind: I Sølvbælte med Kniv, Ske, Lænker og Løgelbaand — 26 Daler, 1 forgyldt Kæde — 5½ Daler, 4 Sølvskeer — 6½ Daler, 1 Kaabe — 24 Daler, 1 Kaabe — 5 Daler, Kjortel, Skørt, Luffuer [Huer?] og Linnedklæder for — 60 Daler. 3 Bolster-Dyner — 16 Daler, 4 Hovedpuder — 6 Daler, 3 Hoved-Dyner — 4½ Daler, 2 Dundyner — 6 Daler, 1 syet Sengklæde — 5 Daler, 2 Dvels Sengklæder 3 Daler, — 2 Tøndetrapper — 2 Daler, — 3 flamske Bænke-Dyner — 6 Daler, — 4 flamske Hynder — 4 Daler, 1 Halvtønde-Kedel — 3½ Daler, 1 stor Lysklove med 6 Piber — 2 Daler, 3 store Kobber-Gryder, vejede 5 Pund hver — Mark 4, er — 7½ Daler, 7 Fade, 7 Tallerkener — 6 Daler, 1 Smørkande — 3 Mk., 1 Tinkande — 3 Mk., 1 stor Bækken — 6 Daler, 1 Kiste — 8 Daler, 1 Skrin — 4 Daler, 1 Træseng 3½ Daler, 4 Par Lagner — 9 Daler, 4 Duge — 6 Daler, 3 Haandklæder — 3 Daler, 1 Okse — 7 Daler, 2 Stude — 10 Daler, 2 unge Stude — 6 Daler, fire Køer — 20 Daler, 1 Kvie — 4 Daler, 1 Hest — 10 Daler, 2 Øg — 20 Daler, 2 Føl — 10 Daler, 7 Faar, 6 Lam — 5 Daler.

Fra Færingernes Besøg, November 1927.

Den ny Dagligstue, Vinter 1927-28.

Summa: Penning — 300 Daler og 27 Daler. Fæstensøllet kostede — 48 Daler, Brylluppet — 112 Daler 1 Mk. — Summa altsammen tilhobe — 487 Daler 1 Mk.«

Naar man betænker, hvad Penge var værd i de Dage, og at de andre Døtre fik et lignende Udstyr, kan man deraf slutte, at Per Skriver var en bemidlet Gubbe.

Andensteds i Bogen berettes følgende Begivenhed i hans Liv:

1589.

»paa St. Marcus Evangelists Dag, da blev 2 Heste løbsk med mig udenfor Skjørring Lund, som jeg kom agende fra Mariagers Kloster med 2 Ligsten, som ligger i Hornslet Kirke paa begge Sider af Altergulvet¹⁾. Og blev min venstre Skinneben tvært afslagen. Og Mester Oluf Bartskeer i Aars kom straks til mig og var hos mig her i Skovelkjær i 35 Uger med stor Pine liggendis paa min Ryg udi fornævnte Uger og 3 Dage, før jeg blev saa stærk, at jeg kunde vende mig paa min egen Side at ligge, og da med stor Pine en Tidlang, før jeg kunde noget gaa derpaa. Og min kære Øvrighed, velbyrdig Jørgen Rosenkrantz gav forbemeldte Badskeer XL Daler for sin Umag, og jeg gav sin Svend 2 Daler og holdt dem i forbenævnte Uger til Øl og Mad her i Skovelkjær.«

Endelig skriver Sønnen Søren Pedersøn om sin Fars Død:

»Anno 1613, den 7. Oktober, døde min salig Fader Peder Nielsøn udi Skouffkier. Og blev begravet udi Hornslet Kirke. Gud allermægtigste unde og give hannem med alle tro Christne det evige Liv og Salighed og en glædelig Opstandelse paa den yderste Dommedag!

Og var hans ganske Alder LXXIX Aar.

Søffrenn Pedersønn, Skoukier.«

Hvad jeg her har meddelt fra Per Skrivers private Liv, giver jo kun et Hverdagsbillede af et skikkeligt Menneskes Tilværelse for halvfjerde Hundrede Aar siden. Det har sin Interesse som et Stykke gammel, jydsk Kulturskildring. Men det faar først dansk historisk Betydning, naar vi ser det i Sammenhæng med de Mænds Livsgerning, som Per Skriver tjente tro til Takke fra sin første Ungdom til sin høje Alderdom. — Han havde nemlig den Lykke at være i Tjeneste hos to af Landets ypperste Adelsmænd fra den Tid, da Adelen med Ære stod for Styret her i Danmark.

¹⁾ Det var Ligsten over to af Slægten Rosenkrantz.

Ærlige og velbyrdige Hr. Jørgen Rosenkrantz og hans Søn, den lærde og fromme Hr. Holger Rosenkrantz svarede til deres smukke Navn. De hørte til Blomsten af det danske Adelsskab i Frederik den Andens og unge Christian den Fjerdens Dage. De staar godt Maal med Herluf Trolles Ord: »Hvorfor hedder vi Herremænd? Hvorfor bærer vi Orddener og gyldne Kæder? Hvorfor ejer vi Jordegods og vil være ypperligere end andre? Vil vi nyde Landets Goder, maa vi heller ikke krympe os, naar det gælder!«

Jørgen Rosenkrantz (1523–96) var yngste Søn af Otte Holgersen Rosenkrantz til Boller. Som Dreng havde han været i Huset hos Borgmester Jørgen Kock i Malmø og havde haft Reformatoren Frands Vormordsen til Lærer i Latin. Da han som Student havde læst et Par Aar ved Universitetet i København, kom han til Wittenberg, hvor han levede i fire Aar og hørte »mange drabelige, lærde Mænd, besynderlig Dr. Morten Luther, og Philippum [Melankton]«. Han glemte aldrig de Indtryk, han her havde faaet, men var hele sit Liv igennem en gudfrygtig og renlivet Lutheraner. — Senere var han atter i Tyskland, hvor han tog Tjeneste hos den navnkundige Kurfyrst Morits af Sachsen. — Som yngre Søn fik han kun Strøgods i Randersegnen som Fædreearv. Men han forstod med Dygtighed at skabe sig samlede Godser. Først dannede han, af nogle Bøndergaard i Skaby, Skabygaard, og samtidig tjente han Kong Christian den Tredje som Lehnsmand paa Koldinghus. Kongen satte megen Pris paa ham, og da Rosenkrantz blev trolovet med Jomfru Dorthe Lange, der fra sit syvende Aar havde været i Dronning Dorotheas Jomfrubur, vilde Kongen fejre deres Bryllup, men blev hindret deri ved sin Død i 1559. — Kort efter Brylluppet blev Rosenkrantz Lehnsmand paa Dronningborg ved Randers, hvor han var nærmere ved sine egne Ejendomme. — Ved Mageskifte med Kronen fik han samme Aar Holmgaard i Hornslet Sogn, som han gav Navnet Rosenholm og byggede op i smuk, stor Stil. Dette Byggeri blev færdigt i 1569. I 1563 var han tillige blevet kongelig Lehnsmand paa Kalø.

Man vil af Per Skrivners ovenfor anførte Optegnelser se, hvorledes han lige fra sin første Ungdom var i Tjeneste hos Jørgen Rosenkrantz og efterhaanden blev en betroet Mand hos ham, først paa Skabygaard, siden paa Rosenholm og Kalø. Hans Stilling som Foged og Skriver paa disse Godser var des mere ansvarsfuld, fordi Godsherren selv i de følgende Aar ofte var fraværende, da han fik meget at gøre i Rigets Tjeneste.

I 1563 blev Jørgen Rosenkrantz nemlig Medlem af Rigsraadet og fik straks store Opgaver at løse under Syvaarskrigen med Sverige og de

paafølgende Fredsforhandlinger. Desuden var han Tilsynsmand med Rigsstyrelsen i hele Nørrejylland og holdt Retterthing i Viborg, hvor han havde indrettet sig en Gaard i den gamle Bispebolig. — Ved Frederik den Andens Død blev han Medlem af det Raad, som styrede Riget under Christian den Fjerdes Mindreaarighed. Og efter Niels Kaas' Død i 1594 blev han Regeringens første Mand. — Historikeren Arnold Heise siger om ham: »Hvad der er særlig fremtrædende ved J. R.s Styrelse er stor Frygt for at begaa Overgreb overfor Kronen og stor, konservativ Forsigtighed for ikke at foregribe noget, men ogsaa en stor Retfærdighedsfølelse, streng, sædelig Alvor og stor Frygt for religiøse Stridigheder. I den Henseende gik J. R. stadig i Spidsen. Han berømmes derfor stærkt af sine Venner som en streng Cato, der ivrede mod al Slags Overdaadighed, ligesom han ogsaa selv var baaren af en streng, sædelig og religiøs Alvor. Den evangeliske Læres Renhed var i kirkelig Henseende hans Hovedmaal. Selv søgte han sin Styrke i daglig Læsning i sine gamle Læreres, Luthers og Melanktons Skrifter«.

Som flere af Danmarks andre Stormænd nærrede han megen Interesse for Fædrelandets Minder. Han opmuntrede ivrig Anders Sørensen Vedel til at fortsætte Saxos Danmarkshistorie, og da Vedel gik i Staa dermed, overdrog han Niels Krag at optage Arbejdet med en Fremstilling af den nyeste Tid, Christian den Tredjes Kongegerning. — Han støttede ogsaa Tyge Brahe, som var hans gode Ven, skønt han misbilligede hans Adfærd imod Bønderne paa Hveen.

Efter at have forberedt den unge Konges Kroning og Overtagelse af Regeringen døde Hr. Jørgen Rosenkrantz paa Rosenholm den 9. April 1596 og blev stedt til Hvile i Hornslet Kirke, hvor han havde samlet mange af sine Slægtninges Ben og Gravstene.

Holger Rosenkrantz (1574—1642), der fulgte sin Fader efter som Ejer af Rosenholm, blev vel ikke saa stor en Statsmand som denne, men til Gengæld naede han en Lærdom, især i Theologien, der gjorde ham enestaaende blandt alle Danmarks Adelsmænd og gav ham et stort Ry i hele den lutherske Kristenhed. — Han var fra Barndommen noget svaagelig, men havde et udmærket Nemme for boglige Sysler, der blev hurtig udviklet under hans omhyggelige Opdragelse. — Han var født 1574 og blev i 1590 Student fra Aarhus Latinskole. Derefter sendte Faderen ham til Tyskland, hvor han bl. a. studerede tre Aar i Wittenberg og tilegnede sig en strengt orthodox Anskuelse efter den herskende Kirkelære. Han gjorde Bekendtskab med mange højlærde Mænd og viste sine Evner som en ypperlig Disputator. Kun hans høje Stand som Søn

af den danske Rigsforstander hindrede ham i at bejle til de akademiske Grader.

Efter sin Faders Død gjorde han en kort Tid Tjeneste i det danske Kancelli og fæstede derefter Bo paa Rosenholm, hvor han samlede et stort Bibliothek og ivrig fortsatte sine theologiske Studier. — I August 1598 ægtede han Jomfru Sophie Brahe, en Broderdatter af vor berømte Astronom.

Per Skriver optegner herom paa de forreste Blade i sin Bog:

»1598. Søndag — den 13. Augustij stod ærlige og velbyrdige Mand Holger Rosenkrantzis Bryllup udi Malmø med ærlige og velbyrdige Jomfru Sophij, Axel Bradis Datter. Gud give dennem Lykke og Benedidelse . . .«

»1598. Den 22. Septembris, da kom ærlige og velbyrdige Frue Sophij Brahe, ærlige og velbyrdige Mand Holger Rosenkrantzis unge Frue, først til Rosenholm. Gud give dennem Lykke og Glæde sammen... Amen!«

Om Fødslen af de første Børn i dette Ægteskab skriver han:

»1600. Den 27. Februarij, da blev Methe, Holger Rosenkrantzis Datter, fød her paa Rosenholm og christnet af Hr. Peder Sommer den 9. Martij paa Rosenholm. . . .«

»1601. Den 1. Julij, som var Onsdag før Mariæ Besøgelsesdag, da blev Jørgen, Holger Rosenkrantzis Søn, fød paa Rosenholm og christnet i Hornslet Kirke af Hr. Peder Sommer den 12. Julij. Den allermægtigste Gud unde hannem længe og vel at leve, Gud til Ære og hans kære Forældre til Glæde og Gavn. Amen, Amen!«

»Paa Kiørmis Dag 1603 da blev Othe, Holger Rosenkrantzis Søn, fød paa Rosenholm og christnet i Kapellen her samme Steds den 13. Februarij af Hr. Peder Sommer i Hornslet . . . —.«

»1604. Den 23. Decembris, da blev ærlig og velbyrdige H. Rk.'s Søn Gunde R. fød paa Rosenholm. Gud hannem velsigne, bevare fra alt ondt [?] og unde hannem at gaa i sine kære Forældres Fodspor, da gaar det hannem vist vel baade her timelig og siden hos Gud evindel lig. Amen!«

Imidlertid havde Holger Rosenkrantz omkring Aaret 1600 gennemgaaet en haard Sjælekamp, hvorunder han lærte, at det ikke er den orthodoxe Kirkelære, men et inderligt Forhold til Jesus Kristus, som han møder os i den hellige Skrift, der er Kristendommens Livskærne. Han begyndte fra nu af en dyb Granskning af Bibelen og kom til at lægge meget mere Vægt paa den personlige Fromhed end paa den dogmatiske Rettroenhed. — Dette bragte ham paa hans ældre Dage i Strid

med de strengt orthodoxe Theologer i København, der før havde set op til ham som deres Lærefader, og det var kun med Nød, han undgik en offentlig Anklage for Kætteri. — I 1616 blev han Medlem af Rigsraadet og fik Forlehninger ved Odense, som gjorde, at han kom til at tage sig af det højere Skolevæsen paa Fyn. Han blev ogsaa Sjælen i den Kommission, der søgte at reformere Universitetsundervisningen. — Men Statstjenesten tiltalte ham kun lidet, og imod Christian den Fjerdes Vilje gik han tilsidst ud af Rigsraadet i den sørgelige Tid, da de kejserlige Hære hærgede Nørrejylland og blandt andet bragte Rosenholm i stor Nød.

Baade før og efter Krigen var det Holger Rosenkrantz's bedste Glæde at sidde bjemme paa sin Gaard og dele sin Tid imellem lærde Granskninger og Oplæring af unge Mennesker til fromme og bibelkyndige Mænd. Foruden sine egne Børn havde han adskillige Ynglinge fra gode Hjem samlede om sig. Det var som en fri, lærd Højskole, han saaledes dannede, og der raadede en alvorlig, kristelig Aand i hele den store Huskreds.

Fra dette mærkelige Arnested for aandelig Oplysning faldt der ogsaa et Lysskær over Per Skrivners Hjem i Skovlkjær. — Hans ældste Søn, Niels Pedersøn, var tidlig blevet bestemt til at gaa den studerende Vej. Faderen fortæller i en Optegnelse bagerst i Bogen, hvorledes han selv lærte ham den latinske ABC., da han var fem Aar gammel, og siden holdt en Lærer fra Aarhus Skole til at undervise ham i Hjemmet, indtil han kunde sendes til Skolen i Aarhus, da han var en halv Snes Aar gammel. Som Student kom han til København, og fra 1609 til 1612 var han hos Holger Rosenkrantz, vistnok dels som dennes Lærling og dels som Medhjælper ved yngre Menneskers Undervisning paa Rosenholm. I 1612 blev han Sognepræst i Ebeltoft.

Det er sikkert denne Holger Rosenkrantz's Discipel, som har fyldt de fleste Blade i sin Fars Bog med en Mængde Optegnelser, der kan give os et Billede af, hvad Rosenkrantz lærte sine unge Skolarer.

Hovedstykket danner et Referat af det gamle Testamentes Indhold fra 1. Mosebog til Daniels Profetier. — Derefter følger en pyntelig Afskrift af Hans Christensen Sthens store Digt: »Lykkens Hjul«. — Endvidere en Del af Salomons Ordsprog paa Latin, en Fortegnelse over, hvorledes Kristus syv Gange »haver talt til Menneskene ved mørke og dybe Taler«, »Hvad Navne og Titler de gamle Lærefædre haver givet og [til]lagt Christo udi Himmelige«, »De fire Evangelisters Afmaling« som »Menneske, Okse, Løve, Ørn«, m. m.

Derefter følger en Optegnelse »Om Hornslet Kirke og Præsterne, der haver gjort Tjeneste her i lang Tid.«

Endnu maa jeg tilføje, at Peder Nielsen Skrivers Bog er en lille, tyk Oktav med Læderbind. Paa Bindet findes presset et sammenslynget F. og S. med Krone over, som er Kong Frederik den Anden og Dronning Sophies Bomærke. Nedenunder staar Aarstallet 1585. Bogen har først tilhørt »Leonhardt von Lüneburg«, som i 1588 har givet den til »Jesper Sørensen, Slotsskriver paa Kallø«, der samme Aar »den 4. Augustij har givet den til Per Nielsøn.«

Bogen indeholder to trykte Skrifter: »Das Grosz Planetenbuch sampt der Geomanci, Physiognomi und Chiromanci« (Straszburg MDLXXVIII) og »Hausz Apoteck für den gemeynen Mann« (Straszburg 1579). Resten er omtrent 175 hvide Blade, der for største Delen er fyldt med Per Skrivers og hans Sønners Optegnelser.

Rosenholm har spillet en betydelig Rolle i min Barndoms Fantasi. Min Fars ældste Søster, Christiane Begtrup (1798–1875), var i en lang Aarrække Lærerinde og Selskabsdame hos Baron Hans Rosenkrantz, hvis Børn, Holger, Christian og »Stine«, hun underviste og delvis opdrog efter deres Moders Død. — Hun levede derefter til sin Død i en Fribolig paa Fredensborg Slot. Men Familien Rosenkrantz viste sin Paaskønnelse af hendes Gerning paa Rosenholm ved at bevilge hende en livsvarig Understøttelse. — Breve til hende fra den gamle Baron viser tillige, at hun ikke blev behandlet alene som en forhenværende Guvernant, men som en virkelig Veninde af hans Hus.

Da jeg blev døbt den 29. Juli 1859, stod Tante Christiane Fadder til mig og fik Lov at vælge mit Navn. Efter hendes Ønske blev jeg kaldt Holger Christian efter hendes to kære Elever paa Rosenholm, og jeg har altid været hende taknemlig for, at hun skaffede mig disse to Navne, hvoraf det ene er saa ægte dansk, mens det andet minder mig om det Kristenliv, som blev givet mig ved Daaben.

Tante Christiane, som var en god Børneven, fortalte mig tit om det herlige Liv, hun i sine unge Dage havde ført paa Rosenholm. — Men ingen af os anede den Gang, at vor Slægts Forbindelse med Rosenholm var begyndt flere Hundrede Aar, før hun kom i Tjeneste dær. — Man kan derfor let forstaa, hvor dybt et Indtryk det gjorde paa mig, da jeg lærte Per Skrivers Bog at kende. — Navnet Holger, som jeg fik efter den unge Baron, der døde i Paris under Tyskernes Belejring 1870–71,

stammer jo i Rosenkrantzernes Slægt fra den lærde Holger, som jeg altid har beundret. Men nu saae jeg med Glæde, at denne Mand for lange Tider siden var en højagtet og elsket Velgører for mine Stamfædre.

Jeg nægter ikke, at jeg er stolt af denne ældgamle Forbindelse med en af Landets ædleste Slægter, og haaber, at andre med mig vil glæde sig over de Oplysninger, jeg her har kunnet give derom ved Hjælp af min Stamfars ærlige Meddelelser i hans mærkelige Mindebog.

10 AARS VAABENSTILSTAND

Tidlig om Morgenen den 11. November 1918 underskrev de tyske Sendemænd de haarde Vaabenstilstandsbetingelser, og Kl. 11 Formiddag den 11te i den 11te 1918 ophørte Fjendtlighederne paa Fronterne. Verdenskrigen var endt. I Aar er det 10 Aar siden.

Jeg tror ikke, nogen Menneskeslægt har oplevet mere mærkelige Tider end dem, der efterfulgte Verdenskrigen. Alle ideelle Kræfter har kæmpet mod den Ondskab og det Had, som Krigen havde sluppet løs. Kampen har været haard, og den afgørende Sejr er endnu ikke vunden; men Slagene vedvarer. Om denne Kamp, hvis Maal er at bygge en Verden, hvor man mødes i Samarbejde i Stedet for i Krig, vil jeg gerne prøve at give en kort Beretning. Jeg tør vist tro paa, at der er en almindelig Interesse for en saadan Oversigt over de svundne 10 Aars Fredsbestræbelser.

Da Vaabnene nu tav efter de mere end fire Aars Myrderier, saa alle frem mod de kommende Fredsforhandlinger. Præsident Wilson kom til Europa for personlig at deltage i dem. Først den 18. Januar 1919 aabnedes dog Fredskonferencen i Paris. Det forekom overraskende for

mange, at de tabende Parter var udelukket fra Deltagelse i Drøftelserne; det var noget nyt. Jeg skal ikke her komme ind paa Forhandlingerne, kun sige saa meget, at det ikke blev Wilson, der kom til at præge dem, men Franskmanden Clemenceau. Da man var færdig, blev Fredsdokumentet forelagt de besejrede til Underskrift som et færdigt Arbejde, de ikke kunde øve nogen som helst større Indflydelse paa. I Spidsen for alle Traktater kom der til at staa en Bestemmelse om Oprettelsen af et Folkenes Forbund. Det var Wilsons Indsats; men ogsaa denne ideelle Tanke var blevet omarbejdet saaledes, at det nye Forbund langt snarere skabte et Organ for Sejrherrerne end for Jordens forenede Folk.

Saaledes opstod Folkenes Forbund, og det er gavnligt at erindre sig, hvilket svagt Barn det var ved Fødselen, saa kan man bedre glæde sig over, at det trives, selv om det til Tider trives langsomt. Sejrherrernes Mangel paa Sindsligevægt og deres Forkvaklingsforsøg synes heldigvis ikke at være til Hinder for, at Barnet kan blive et godt og stærkt Barn med en stor Mission i Verden.

En Mængde Opgaver fik Folkeforbundet overladt til Løsning, og en Mængde Opgaver har Folkeforbundet løst i de svundne Aar. De har ikke alle været af politisk Art; men en Mængde har været rent humane Opgaver. Denne vigtige Side af Folkeforbundets Arbejde skal ikke omtales her. Her skal blot fortælles om det Arbejde, der er gjort direkte i Fredens Tjeneste. Mange af de andre Opgaver, der har været taget op, har naturligvis indirekte tjent Fredens Sag. Ikke mindst, hvor det har drejet sig om vanskelige økonomiske Spørgsmaal.

Som allerede omtalt havde de besejrede Stater maattet underskrive Folkeforbundspagten som en Del af Fredsbetingelserne; men de fik ikke Lov til straks at blive Medlemmer. Det var naturligvis forkert; det indsaar alle, der mente noget alvorligt med Folkeforbundet. Det første Arbejde gik for dem ud paa at faa disse Lande optaget som Medlemmer. Dette skete efterhaanden; sidst kom Tyskland med. Det var i 1926. Det havde voldt Besvær baade fra fransk og tysk Side, idet mange tyske Kredse stillede sig skeptisk overfor Forbundet. Endnu staar som bekendt U. S. A., Rusland og nogle smaa Stater udenfor; men det er af egen Vilje.

Længe havde man ikke arbejdet i Folkeforbundet, før det blev klart, at der maatte tages alvorligt fat paa Løsningen af Pagtens § 8, hvori det hedder: »Forbundets Medlemmer anerkender, at Fredens Opretholdelse kræver en Indskrænkning af de nationale Rustninger til den laveste Grænse, som er forenelig med den nationale Sikkerhed og med Gennem-

førelsen ved fælles Virksomhed af de mellemfolkelige Forpligtelser«. Fredsvennerne maatte betragte Artikel 8 som Forbundets Hjørnesten og tage fat paa Arbejdet paa det Grundlag, som Artiklen foreskrev. Hertil kom, at de besejrede Magter havde afrustet, og Begrundelsen derfor var, at det vilde lette den almindelige Afrustning for alle Nationer. Men her kneb det med at komme i Gang til Trods for, at ingen vel mere er i Tvivl om, at det netop var Kaprustningerne, der var Aarsag til Verdenskrigen.

Frankrig krævede fuldstændig Sikkerhed overfor et Angreb fra Tyskland, før det vilde betræde Afrustningens Vej. Dette franske Syn spærrede Vejen fremad. Da forsøgte man fra engelsk Side ved Lord Robert Cecil's store Indsats at faa de standsede Forhandlinger i Gang; idet man ved Folkeforbundets Møde i 1923 foreslog den saakaldte »Gensidige Hjælpe- og Sikkerhedstraktat«, hvorved Medlemmerne skulde love hinanden Støtte i Tilfælde af militært Angreb paa nogen af dem. Dette skulde give Frankrig den ønskede Sikkerhed. Men denne Sikkerhedstraktat trængte ikke igennem bl. a. paa Grund af, at de smaa, neutrale Stater ikke vilde indlade sig paa militære Forpligtelser og da navnlig ikke, før der blev gjort væsentlige Skridt fremad paa den ubetingede Voldgifts Vej.

Maalet for Arbejdet blev nu at forene Kravet om Voldgift og Sikkerhed i en fælles Aftale mellem alle Forbundets Medlemmer. Paa dette satte de to nyvalgte, frisindede Ministre, Herriot i Frankrig og Mac Donald i England, ind, og deres Forslag blev formuleret i den saakaldte »Geneveprotokol«. Drøftelsen af de deri fremsatte Forslag blev Hovedindholdet af Folkeforbundets Møder i 1924. Efter »Geneveprotokollen«s Grundsætninger skulde der ingen Vej være uden om Afgørelsen ved Voldgift og Forpligtelsen til at rette sig efter den. Den, der med Vaaben i Haand satte sig op imod Afgørelsen, den var at betragte som Forbryder mod de mellemfolkelige Love og hjemfalden til Straf, der jo maatte udøves ved, at alle de øvrige Forbundsmedlemmer rejste sig imod Forbryderen. Men længere end til Formuleringen og Drøftelserne kom man ikke. »Protokollen« fik kun Tilslutning fra forholdsvis faa Staters Side. Alligevel danner den et af de afgørende Stadier paa Folkeforbundets Vej; idet den blev af største Betydning for de saakaldte Locarnoaftaler.

Locarnoaftalerne er nemlig ikke andet end en Overenskomst mellem nogle faa Stater om at gøre »Geneveprotokollen«s Grundsætninger til Grundlag for Afgørelsen af Uenighed imellem dem. Det vil sige: Tvun-

gen Voldgift i alle Stridigheder mellem Tyskland paa den ene og Frankrig-Belgien paa den anden Side. Hertil kommer Tilsagn om militær Hjælp fra Englands og Italiens Side, hvis nogen skulde bryde Voldgiften og gribe til Vaaben.

Med Locarnoaftalerne havde Frankrig faaet de nødvendige og krævede Sikkerhedsgarantier, og man skulde tro, at nu kunde Nedrustningen begynde. Men nej, Nedrustningens Vej er endnu ikke betraadt. Ved Folkeforbundets Møde i September 1925 vedtoges det at nedsætte en Komité, der skulde forberede en almindelig Nedrustningskonference. Men denne Konference lader stadig vente paa sig; men der arbejdes tilsyneladende med stor Energi i den nedsatte Komité; men det vil man ikke lade sig nøje med. Paa Folkeforbundets Møde i Fjor lød der stærke Røster om, at Handling burde følge Ord. Ikke blot de tyske Repræsentanter erklærede, at der nu skulde handles; men fra flere Lande lød der Røster i den Retning. Danmarks Repræsentant, Udenrigsminister Dr. Moltesen, udtalte saaledes: »Vi kan ikke staa i Ro og Mag og se paa, at Verden igen styrtes i Gabet paa et Rustningskapløb med Fare for en ny Verdenskrig i en nær Fremtid. Blotte Diskussioner paa Papiret og i Komitéer slaar ikke til. Verden kræver Handling«.

Som et Udslag af Trangen til Handling vil jeg gerne se den Pagt, som den amerikanske Udenrigsminister Kellog har lagt Navn til. Det er ikke det endelige Udslag, det maa vise sig i en begyndende Nedrustning. Lad os et Øjeblik se paa, hvad denne Pagt kan betyde i Kampen for Fredens Bevarelse. En vittig Englænder har sagt om de Stater, der har lavet Pagten og sluttet sig dertil, at de ligner en Flok fhv. Drankere, der har lavet en Totalafholdsforening, men stadig har Kælderen fuld af Brændevin og Vin. Saa let bliver man nu ikke færdig med sin Bedømmelse af den. Jeg tror, at den 27. August 1928, Dagen for Pagtens Undertegnelse, betyder et vigtigt Skridt fremad i den rigtige Retning. Lad os først se paa Pagtens Ordlyd, for den er nemlig i Modsætning til de fleste tidligere Traktater kort og klar i sin Udformning, kun i to korte Paragraffer:

- § 1. De høje Pagtsluttere erklærer højtideligt, hver i sit Folks Navn, at de fordømmer Brugen af Krig til Løsning af internationale Stridigheder, og at de giver Afkald paa Krigen som Middel i deres nationale Politik overfor hinanden.
- § 2. De høje Pagtsluttere er enige om, at Afgørelsen eller Løsningen af alle Drøftelserne og Stridigheder, der maatte opstaa imellem dem, de være af hvad Natur og Oprindelse de være vil, aldrig skal søges ved andre end fredelige Midler.

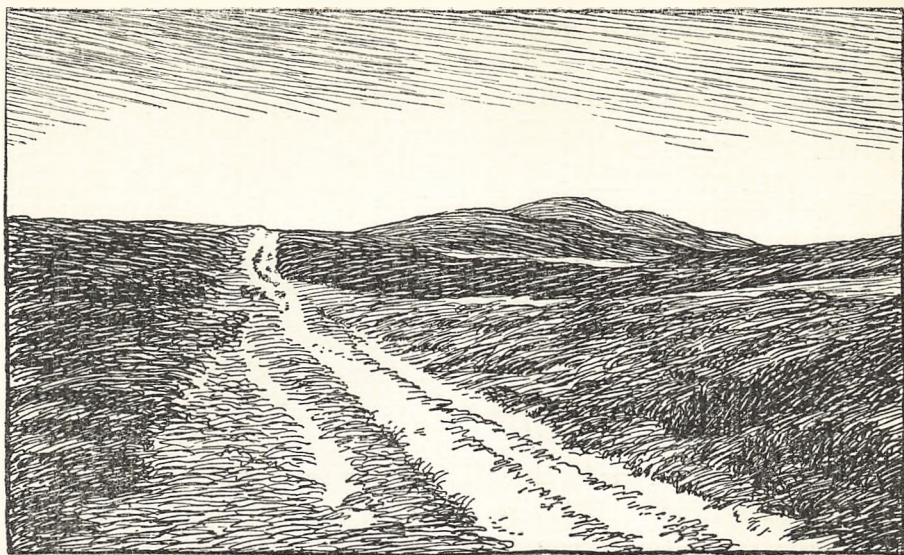
Ja, det er faste, velformede Ord, som har en god Klang, og de vækker Forhaabninger, selv om jeg vel ved, at Garantien ligger hos Folkene selv i deres Fredsvilje mere end i en Statsmands Underskrift. Jeg tror dog, at der er sket en væsentlig Ændring i Muligheden for en Krig før og efter Fredspagtens Undertegnelse. For Fremtiden er i Virkeligheden enhver Krig lige saa ulovlig som Tysklands Overfald paa Belgien i 1914. Det er vist unødvendigt at nævne, at dette Traktatbrud ikke frister til Efterfølgelse. Hidtil kunde man sende en Krigserklæring. Modparten skulde tage høflig mod den. Nu vil en Krigserklæring blive modtaget paa samme Maade som et ulovligt Strejkevarsel. Man vil omgaaende appellere til Retten. Fredspagten betyder endvidere dette, at U. S. A. er kommet med i Fredsarbejdet. Hidtil har de staaet udenfor. Jeg maa ogsaa understrege Betydningen af, at Magterne i Europa nu mødes paa lige Fod. Der er saa sandelig Forskel paa 1920 og 1928 i dette Stykke.

Selv stærke Tvivlere vilde jeg gerne have overbevist om, at Kelloggspagten er en positiv Handling; men den maa efterfølges af Nedrustning over hele Verden. Men det vil ogsaa ske. De nylig stedfundne Prøveflyveangreb paa London og Paris har bevist, at en Storby ikke kan forsvares i en kommende Krig. Mon det ikke kan vække det jævne Folk? Vi har da vist Lov til at tro, at flere og flere efterhaanden vil komme til at forstaa, at det ikke sikrer mod Krig at ruste. 1914 er det klareste Bevis herfor. Nej, vil man Fred, skal man forberede Freden.

Mødet i Folkeforbundet i September i Aar har atter været behersket af Afrustningsspørgsmaalet. Den tyske Delegation med Rigskansler Müller i Spidsen har ikke forsømt nogen Lejlighed til at bringe Spørgsmaalet om Nedrustning frem. Andre Landes Repræsentanter har ogsaa vist deres Utaalmodighed. Bl. a. den norske Statsminister Mowinkel, der i en stor Tale krævede Handling af Magterne i Stedet for Ord. Der vedtoges sluttelig en Resolution, der kræver Indkaldelse af den bebudede Verdensafrustningskonference i Løbet af dette Aar eller senest i Begyndelsen af 1929. Det er denne Konference, vi maa imødesee med den største Interesse, fordi den i Virkeligheden vil komme til at betyde et Vendepunkt. Det kan nemlig ikke være skjult for andre end dem, der ikke vil se, at Kampen for Afrustningen er paa Vej mod Sejren. Konferencen vil bekræfte dette.

Men der er stadig Brug for alle Folkenes Kræfter i Kampen, som skal føre os fra Vaabenstilstandens Dage ind i Fredens.

Carl M. Hauge.

PAA FREDERIKSBORG HØJSKOLE

FOR FEMTEN AAR SIDEN

For femten Aar siden besluttede jeg at søge Uddannelse som Ungdomslærer. Allerede tidligere havde jeg haft Planer i den Retning, og jeg maa vel ogsaa have set Lejlighed til at røbe dem, for en Dag, da jeg som femtenaarig var paa Vej til Stationsbyen med nogle Ærinder for min Madmoder, hørte jeg ved en Gaard et Par Drenges hviske, mens jeg gik forbi: »Der gaar ham, der skal være Højskoleforstander«.

Ad hvilke Veje jeg skulde søge min Uddannelse, havde jeg slet ingen Klarhed over, og jeg fik heller ikke megen Vejledning. Kundskaber maatte der til, det var foreløbig det eneste sikre. Da jeg saa i en Annonce saa, at man paa en Ungdomsskole kunde erhverve Præliminæreksamen paa fjorten Maaneder, indmeldte jeg mig i Tillid til, at her var Vejen frem.

Under et Besøg hos min Lærer fra Børneskolen blev jeg imidlertid rokket i denne Tillid. Han blev ved at spørge ud om mine Fremtidsplaner, og han fik da saa meget listet ud af mig, at han ud fra sin større Erfaring kunde tilkendegive mig, at det vist var bedre, om jeg

var taget til Askov, »den ypperste Lærdomsskole i Jylland«, end til det Kursus, hvor man i Løbet af fjorten Maaneder kunde klare en Eksamen. Maaske var der ogsaa hos ham en lille Tvivl om, at jeg kunde føre Sagen igennem paa saa kort Tid. Selvfølgelig undte han mig ogsaa mere aandelig Udvikling, end der efter al Sandsynlighed kunde blive Ro til paa Eksamensskolen. Han kastede Tvivl ind i mit Sind. Paa Hjemvejen kørte jeg over en af Vestjyllands store Hedestrækninger, hvor der under to Mils Cyklen kun saas et enkelt Hus. Jeg havde saaledes god Ro til at overveje det, der var bleven foreholdt mig. Et Par Dage efter skrev jeg til Eksamensskolen, at jeg ikke maatte ventes til Vinter. De undrede sig med Rette over denne umotiverede Udmeldelse. Samtidig skrev jeg til Askov om at blive optaget der. Svaret derfra var imidlertid lidet opmuntrende for mig. Alt var optaget. Jeg maatte vente til næste Vinter. Det var en Streg i mine Beregninger. Vente syntes jeg ikke om. Men hvad saa? Hvor skulde jeg saa tage hen? I de samme Dage læste jeg i »Ringkøbing Amts Dagblad,« at Folketingsmand, Højskolelærer Fred. Nørgaard skulde tale ved Efteraarsmødet i Skern. Jeg tog derned. Det var D. G. Monrad, han talte om, saa det var et godt Foredrag. Efter Mødet tog jeg Mod til mig, gik op til ham og spurgte, om han havde en Skoleplan fra Frederiksborg Højskole. Jeg troede, at Lærere rejste rundt med Lommerne fulde af Skoleplaner for deres Højskoler. Saadan forholdt det sig jo imidlertid ikke; men Nørgaard svarede omgaaende: »Jeg skal sige det til Holger Begtrup, De skal faa det paa Mandag«. Jeg takkede og gik. Da jeg kom hjem, slog jeg op i »Politikens« Leksikon — jeg var begyndt at samle et lille Haandbibliotek — for at se, hvem Holger Begtrup var. Der fik jeg at vide, at han var en af Landets mest veltalende Mænd, havde holdt flere tusinde Foredrag og havde skrevet adskillige Bøger — ved Siden af, at han havde oparbejdet en af Landets største Højskoler. Det saa jo meget tiltrækkende ud, og jeg glædede mig til at se hans Skoleplan.

Om Mandagen ankom denne udfyldt af hans Datter. Der stod kort godt: »Hvis ikke vi hører andet fra Dem, venter vi Dem den tredie November«. Der stod jeg. Jeg havde tænkt at komme med en Forespørgsel. Den var bleven opfattet som en Indmeldelse. Jeg var fanget i en Saks, men havde egentlig slet ikke Lyst til at komme løs. Mine Forældre, der hørte til Indre Mission, syntes ikke om mine Planer, men jeg fremhævede jo stærkt, at jeg var ventet paa Frederiksborg Højskole den tredie November. Til sidst fik jeg da ogsaa Lov at rejse.

Saaledes gik det til, at jeg kom paa Frederiksborg Højskole.

Under de to Vinters Ophold der fik jeg Indblik i Verdener, der var helt nye for mig.

For det første var det en stor Oplevelse at komme fra Vestjylland til Nordsjælland. Min Hjemegn var træfattig og uden historiske Minder. Vel var der gamle, overgroede Vejspor gennem Lyngheden derhjemme, men mine Forfædre, der havde efterladt disse fattige Spor, nævntes ikke i Skolens Danmarkshistorie. Anderledes paa Sjælland, hvor hver By fortalte om kendte Mænd. Jeg husker saa tydelig, hvordan vi var tre Vestjyder, der i den graa Novembermorgen, mens Hurtigtoget førte os mod Hovedstaden, spejdede ud efter Fjenneslevs Taarne og Roskilde Spir. Det var en Begivenhed i vort Liv at se de Steder, vi havde hørt saa meget om gennem Skolens Undervisning. Og hvad den første Vandring ud forbi Frederiksborg Slot betød for os ude fra de smaa Hedehjem, kan slet ikke forstaas af dem, der er vokset op med Udsigt til Slotte og Herregaarde. Det var, som om Historien fik Liv for os. Og denne Følelse øgedes gennem Besøgene derinde i »det herlige Slot med de glimtende Fløje, hvis Lige aldrig i Norden man saa«.

Dernæst var det noget helt nyt at færdes mellem unge fra hele Landet. Jeg havde den Lykke at faa gode Kammerater. Nogle af dem har jeg bevaret Forbindelsen med til i Dag. Jeg mindes nok en Del af vore Spilopper, ogsaa den Gang vi ødelagde en Seng og maatte ned for at skrifte til Forstanderen, men tydeligst erindrer jeg vore Aftenture omkring i Egnen, ud mod Grib Skov eller mod Frerslev Hegn. I Maaneskin saa vi Slottets Spir tegne sig mod Himlen. Landet, vi færdedes i, var Kulsviernes, kranset af Skove. Der var en egen Stemning over disse Ture. Og Samtalerne ejede tit den Fortrolighed, som man netop i den Alder har saa stor Trang til og saa meget Udbytte af. Kammeratskabet var ikke det mindst værdifulde ved Højskoletiden.

Jeg har mange Gange siden glædet mig ved at tænke tilbage paa den smukke Ramme, Landskabet – det naturskønne og historiske Landskab – dannede omkring vort Ungdomsliv paa Frederiksborg Højskole.

Nu skal jeg ikke her gaa ind paa de forskellige Læreres Indsats i Højskolearbejdet. For mig at se havde Skolen i de Aar en Flok Medarbejdere, som udfyldte hinanden godt. Og jeg tror ogsaa, de arbejdede godt sammen, saa forskellige de end var. For os Vestjyder var det hjemligt at tilbringe en Aften i Hedegaards stille Hjem, med Ole Jensen fik vi ofte en Samtale, undertiden ogsaa med hans Døtre, som »Kulsvieren« var tilbøjelig til at drille os med; selvfølgelig uden at der var Spor af Grund til det. Nørgaard var vor Udenrigsminister, og hos Uhrskov

laante vi Bøger og fik os med det samme en lille Samtale om de forskellige Digtere.

Det, som for mig betød mest, var dog den Verden, som blev lukket op for os gennem Begtrups Foredrag. De hjalp mig til at forstaa lidt af Grundtvigs Betydning for vort Folk. Jeg fik en Anelse om Aandens Magt gennem Ordet og om Frihedens Betydning for alt aandeligt Liv.

I Sommeren mellem de to Vintre havde jeg Plads i Odsherred, og da drejede mine Tanker sig næsten kun om det, jeg havde faaet paa Højskolen. I klare Sommermorgener, naar jeg gik til mit Arbejde paa Marken, saa jeg over Isefjords blaa Vande til de hvide Fiskerbyer, Lynæs og Hundested. Der bag dem laa Nordsjælland. Dertil gik mine Tanker, og i mit Sind nynnede de Sange, som jeg havde lært at kende: »Er Skolen for andre end Pilt og Pog«, »Hvad Solskin er for den sorte Muld« og »Her rejses en Skole som mange før« og mange flere. Jeg saa Begtrup staa paa Talerstolen og hørte hans Stemme. Saa dukkede et, saa et andet Minde frem. Jeg huskede hans sidste Tale med hans sidste Ønske for vor Fremtid: »Gud give, at I maatte blive Mænd«.

Hans Ord fik for os Vægt af de mange Timers Samvær i Foredrags-salen. Jeg mindedes hans Ord til os i Tale og Sang:

»Saa se dig ud, du danske Mand,
og agt paa Tidens Tegn,
pløj dristig kun det salte Vand
og spejd i fremmed Egn.
Dog maa du aldrig glemme,
at her du hører hjemme,
at Livets Daad du skylder
dit Folk og dit Fædreland.«

Og saa havde jeg Vinteren efter en god Tid paa »Vinduet i Vest«. Jeg skrev hjem til min Lærer fra Børneskolen, at jeg nu var havnet paa Frederiksborg Højskole. Jeg havde ventet, at det vilde glæde ham, da han hørte til den grundtvigske Retning, men han skev til mig, at næst efter Roskilde var Frederiksborg den sidste Højskole, han kunde tænke sig vilde passe for mig. Selv var han ængstelig for Begtrup og Bredsdorff. Han syntes, de undertiden anbefalede Bøger, som han var betænkelig ved at give de unge i Hænde. Det er helt sært at tænke paa, at nu har jeg anmeldt Bøger velvilligt, som Begtrup har været meget betænkelig ved. Naa, mine Breve om Skolelivet beroligede min Lærer med Hensyn til Frederiksborg, og han lærte siden at sætte megen Pris paa Begtrups Skrifter om Grundtvig.

Fra Elevmødet 1928.

Fra Elevmødet 1928.

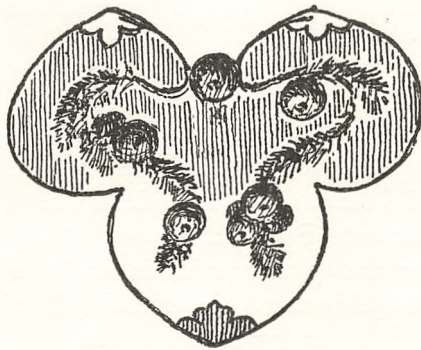
Mine uklare Længsler efter at blive Ungdomslærer blev under Opholdene paa Frederiksborg Højskole til en bevidst Trang til at komme i den grundtvigske Folkehøjskoles Tjeneste, og jeg takker Holger Begtrup for det, han har givet mig af Hjælp til Arbejdet.

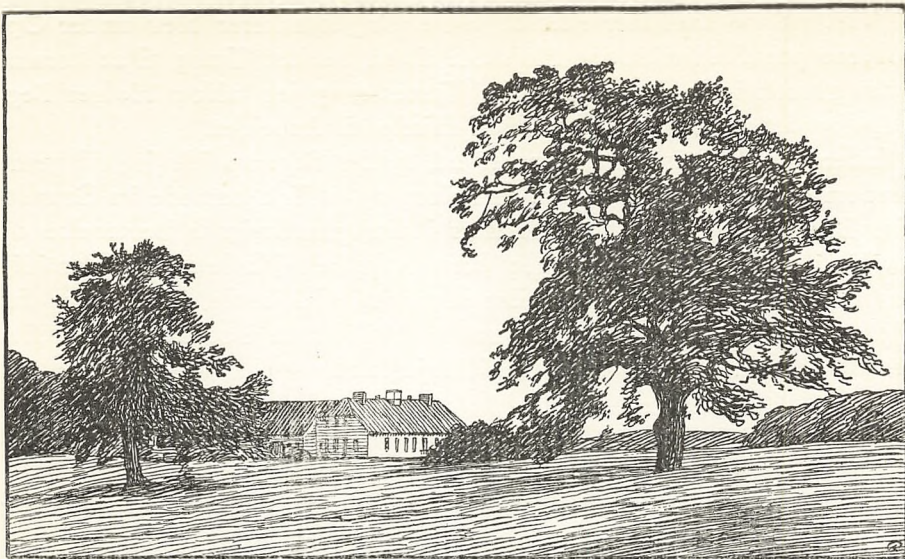
Inden næste Aarsskrift kommer ud, fylder Begtrup 70. Jeg vil gerne gennem disse Linier sende ham en Hilsen og en Tak hernede fra Grundtvigs Barndomsegn, for hans Indsats i den grundtvigske Bevægelse og for hans trofaste Tjeneste i den danske Folkehøjskole — og samtidig ønske for de unge, der nu leder vor gamle Højskole, at de maa faa Lykke til at fortsætte Arbejdet, saa en Flok af unge bestandig maa drages til den smukke Højskole i Nordsjælland.

Brøderup Højskole, Oktober 1928.

Jens Marinus Jensen.

En venlig Hilsen til mine Kammerater fra Vintrene 1913-14 og 14-15.

SPREDTE TRÆK FRA LIVET PAA ET OPTAGELSESHJEM

Da jeg i Foraaret 1920 tog Afsked med Venner paa Frederiksborg Højskole efter i 6 Aar at have arbejdet og levet sammen med disse, ja, da var det med blandede Følelser. — Hvad vilde Fremtiden bringe? — Jeg skulde om Efteraaret overtage Ledelsen af et Drengeshjem, som de nordsjællandske Plejehjemsforeninger lod opføre imellem Fredensborg og Esrom Sø. Jeg havde fra ganske ung haft stor Lyst til Arbejdet med Børn og Unge, — og jeg fik Lov dertil — dels i vore gode Ungdoms- og Gymnastikforeninger og senere paa Frederiksborg Højskole. Man kan vel neppe tænke sig et skønnere Arbejde at være med i, end der, hvor en frivillig Ungdom samles. Hvad dette har betydet for mig, kan ikke siges — men det er meget.

Optagelses- og Iagttagelsehjem — ja, det blev et Arbejde vidt forskelligt fra det, jeg var vant til. Her samles Ungdommen ikke frivilligt — tværtimod. De kommer her til Iagttagelse, bragt hertil af forskellige Foreninger, Værgeraad og Politi.

Disse Hjem er af forholdsvis ny Dato, godt et kvart Aarhundrede er

gaaet siden de første Iagttagelseshjem blev oprettet, og Tiden har vist, at de Hjem har deres Betydning, og er et nødvendigt Led i Plejehjemsarbejdet. Mange Gange vilde det være uheldigt at overføre Barnet eller den unge fra dets naturlige Hjem og direkte til Plejehjemmet. Saa-danne Børn og Unge fjernes jo af en eller anden Grund og ikke af de gode og trænger derfor som Regel til et Ophold paa et Optagelseshjem, hvor de kan leve under ordnede og sunde Forhold og forstaaende Pleje og Vejledning. Efter et Stykke Tid vil de da være mere egnede til at sendes ud og lettere falde til Ro i et godt Plejehjem. Et Ophold paa et Optagelses- og Iagttagelseshjem er jo kun beregnet for en kortere Tid, nærmest indtil der er truffet Bestemmelse om Barnets endelige Anbringelse. Maa jeg her i parentes bemærke det mægtige Arbejde, som de danske Plejehjemsforeninger har gjort for at skaffe gode Plejehjem til de Børn, som ikke har et Hjem, eller hvor Hjemmet er saadant, at det vilde være uforsvarligt at lade Børnene vokse op der. — Hvad er det for Børn, vi faar paa Optagelseshjemmene? Alle mulige, nogle gode, flere slemme, nogle forældreløse, andre fra daarlige Hjem, nogle med uheldige Anlæg, andre, som har været i Konflikt med Love og Politi. Det vil sige, naar de alle er samlet, en ret broget Flok. — Hjemmets Opgave er da først og fremmest, efter at Eleverne har tilbragt en Tid hos os, at kunne give en nogenlunde fyldestgørende Erklæring om Elevernes Evner og Anlæg, om deres Mangler og mentale Tilstand o. s. v. Optagelses- og Iagttagelseshjemmet bliver saaledes et Sorteringshjem, det er i Virkeligheden en svær Opgave og kan have sine store Vanskeligheder, da det er af allerstørste Betydning, at de unge, naar de udskrives fra Hjemmet, da anbringes paa netop den Plads, hvor de hører hjemme, det være sig privat i Plejehjem, i Pladser og Lære eller tilbage til Forældrene eller fortsat Opdragelse paa et andet Opdragelseshjem, og i enkelte Tilfælde Særforsorg. Hvordan former Livet sig nu for saadanne Børn og unge Mennesker, som kommer her paa Hjemmet? Som før nævnt sørger vi for, at Eleverne kommer til at leve under sunde og ordnede Forhold — op til bestemt Tid, i Seng til bestemt Tid, bestemte Spisetider, lyse og lufttuge Sovestuer, kønne og hyggelige Opholdsstuer, hvorhen Eleverne ser, maa der være ordentligt og pænt, der maa ikke være noget, der støder Øjet. Eleverne maa straks ved Ankomsten faa det Indtryk: Her kan jeg faa det godt, naar jeg selv vil. Eleverne hjælper til med alt Arbejde i Mark, Have, Stald, Stuer og Køkken. Baade ude og inde er Eleverne med til at skabe Orden og Hygge. Det er forbausende saa, hurtigt Eleven føler sig hjemme, for de flestes vedkommende

gælder dette saa snart, de er inden for Døren, de har en vis Evne til at indordne sig under Hjemmets Love, om jeg saa maa sige. Men selv om de saaledes straks føler sig hjemme, er det dog ikke nær dem alle, som er let at blive klog paa. Mangen lukket Natur kommer her, forhærdede Naturer, som har været ude i saa meget ondt og grimt. Ogsaa rene Forbrydernaturer staar vi stadig overfor, Indbrudstyre, Brandstiftere, Forbrydelse mod Sædeligheden, Vagabondnaturer o. s. v. o. s. v., og saa er der saa forfærdelig mange, der er saa dybt inde i Løgn og Uærlighed, saa man næsten ikke forstaar det.

Saa gælder det da om, at vi, der er sat til at lede Arbejdet med disse unge, kan gøre det paa en saadan Maade, at de faar Tillid til os og forstaar, at vi ikke vil dem til Livs (som mange tror ved Anbringelsen), men tværtimod vil prøve at hjælpe dem. — Vi færdes stadig mellem vore Drengene ved Arbejdet og i Fritiden, vi prøver at gøre dem glade ved Arbejdet, det er et af de Punkter, hvor det kniber for saa godt som alle Elever, naar vi faar dem. En Elev sættes aldrig straks ved Ankomsten i Arbejde, han faar Lov at gaa omkring og se paa Omgivelserne og Forholdene baade ude og inde, falde lidt til Ro, som man siger.

Men sjældent varer det ret længe, den nyankomne føler sig ikke rigtig tilpas ved blot at se paa de andre, og snart er han med i Arbejdet.

Men det hænder jo, at man faar Elever, som godt kan finde sig i — at lade være med at Arbejde, og de faar Lov dertil, men gaar der over en otte Dages Tid, prøver vi ganske stille at hjælpe disse paa Gled — ikke ved Tvang — men paa en Maade, saa de neppe selv mærker, at de pludselig er med, ganske roligt glider de ind i Arbejdet og føler sig i Virkeligheden ret godt tilpas. Det hænder jo, at Drengene (det kan vel ogsaa hænde for andre) gerne vil slippe lidt let over et Arbejde, men ved man nu, at vedkommende kan gøre det godt — ja saa kommer han selvfølgelig til at gøre det om — der er ikke noget, der hedder at slippe uden om. Der maa, hvor saa mange forskellige Naturer er samlet, være Bestemthed, hvad der er sagt, staar ved Magt, og det ved Eleverne. Og lad mig lige tilføje, at de allerfleste Drengene netop befinder sig bedst under en bestemt Ledelse, det føles absolut ikke som en Tvang. — Vi vil helst, at Eleverne skal lyde, er der enkelte, som ikke vil, ja saa maa de lystre, indtil de lærer det — det er ikke saa Sjov, men nødvendigt. I Fritiden lærer Eleverne forskellige Spil. Om Sommeren er det jo nærmest Friluftssport: Fodbold, Haandbold, Ringspil af forskellige Slags, Boccie, Krokket m. fl. Og saa foretager vi en Masse Fodture rundt om i de nordsjællandske Skove, og enkelte Gange en lidt længere Udflugt pr. Jernbane.

Om Vinteren foretages ligeledes lange Fodture, men i Fritiden er det jo særligt de stillesiddende Spil, som maa holde for, Dam, Skak og mange andre Smaaspil, endvidere læser Drengene meget selv, lige som der saa godt som hver Aften Vinteren igennem læses højt. Vi har et stort Værksted, som vi i Tilfælde af daarligt Vejr benytter, og som vi har megen Glæde af. I den kommende Vinter er det Meningen ved Siden af de praktiske Arbejder ogsaa at begynde paa noget Skolearbejde. Om Søndagen er det selvfølgelig Fridag, den foregaar paa forskellig Vis, med Kirkegang, Leg, Udflugt, og om Aftenen Underholdning, Fællessang, Oplæsning af et Skuespil eller lignende. — Ja saadant former Livet sig til dagligt. — Men, det hænder jo, at vi faar særlige vanskelige og urolige Hoveder, som i Grunden slet ikke hører hjemme hos os. Hvad saadanne urolige Hoveder kan ødelægge og slaa i Stykker for os, aner kun den, som staar i Arbejdet. Der kommer Uro i Flokken, og vi maa huske, at de øvrige heller ikke er Engle (som visse Værgeraad til Tider vil fortælle os), men som hver især har nok af daarlige Tilbøjeligheder at slaas med. Er der først kommet Uro i Flokken, gælder det om at være paa Vagt, for saa sker der som Regel et eller andet. Kan dette et eller andet afværges, er det jo bedst, og som Regel kan det — men det, det først og fremmest gælder om nu, er, at Eleverne ikke hos de ledende mærker Uro.

Ved saadanne Lejligheder gælder det om at finde Hovedmanden, men det er ikke altid saa let, det kan være en lukket Natur, som til daglig kun siger lidt, men som nu har faaet et af sine »fem Minutter«, hvor der arbejdes og undermineres. Man maa være sikker i sin Sag, før man griber ind. Er man nu heldig, skiller man straks Hovedmanden ud fra den øvrige Flok, hverken han eller de øvrige maa mærke, at man aner noget. Nu kan man ligefrem lade vedkommende løbe det Gale af sig, dels ved at sende ham i Byen i et betroet Ærinde eller ved at sætte ham til et Arbejde, som helst skulde laves pænt og godt og som ingen af de andre kan gøre saa godt, som netop ham. Der vises ham Tillid paa et Tidspunkt, hvor han gaar og ruger over noget, som ikke er godt, — han aner ikke, at man ved, hvad der foregaar i ham — men han skal vise, at han kan lave Arbejdet pænt — og han gør det og under dette er hans »fem Minutter« forbi. »Det var godt Jens, ja, jeg vidste jo, at du kunde! Her har du en 25 Øre, løb saa op og køb for den med det samme«. — Du maa heller gemme dem, siger han, da han lidt efter kom hjem med de købte Cigaretter. »Ja lad mig det, saa kommer du og faar af dem i Rygetiden«. Saadan endte den Tur, der kom in-

gen »paa Valsen«. Disse unge med den ulyksalige Vandreløst er som Regel vanskelige, det er ikke alene deres Vagabondnatur, men kommer de først ud »paa Valsen«, som de siger, skal der jo noget til Livets Ophold, og kan de ikke faa paa den ene Maade, saa ta'r de paa den anden. Er Dørene laaset, maa de brydes op. Er de nu to ifølge, hidser de hinanden op, de er inde paa en Glidebane, som gaar nedad med rivende Fart — nu begynder det spændende, de søger Frihed, men hvilken Frihed? Ingen Steder føler de sig sikker, de jages, de ved, der er Bud efter dem, i hvert andet Menneske ser de en civil Opdager. Hvor kan et ungt Menneske hurtigt blive forhærdet paa en saadan Tur, og jo længere de kan dække sig, desto farligere er det. Hvad saadanne Drengene kan døje, hører næsten til det utrolige — tænk paa Vinterdage med Snesjap og Kulde og maaske Nattefrost, da at være paa Farten med tynde Sko og en let Paaklædning. Gennemblødte og forkomne kravler de ind i Halmstakke og lignende Steder for at komme lidt i Læ, men ofte jages de op — en Hund har opdaget dem og begynder en rasende given Hals, Angst for Opdagelse flygter de paany afsted over Marker og Grøfter, gennem Hegn og Krat. Det er Frihed. Men alting faar jo en Ende, og en skønne Dag har vi dem igen, og som Regel i en ynkelig og forkommen Tilstand. Ofte kan de da være onde og trodsige de første Dage efter saadan en Tur, men efter en kort Isolation, hvor man stadig taler med dem, falder Trodsen lidt efter lidt, de har paa Turen gaet og hidset sig selv op og lagt Planer om noget galt, der skulde gøres, naar de kom tilbage. Men da der ikke bliver Anledning dertil de første Dage, driver det hurtigt over, og man mærker tværimod en stærk Glæde over atter at være under ordnede Forhold. Man prøver at kalde paa deres Æresfølelse og faar dem til at indse det gale, de har været ude for — ikke just ved at prædike Moral for dem eller ved at opvarte med sentimentalt Bavl, men ved at tale med dem paa en Maade, som de forstaar og lige ud af Posen, og er det en Dreng, der er blot en lille Smule ved, saa vil han som Regel mærke, at man trods alt holder af ham, og det er maaske det, der hjælper allerbedst, naar det kommer til Stykket.

Det sker, at en Elev bliver kureret paa sin første »Vals«, — men er han en rigtig Vagabondnatur, gør han det ikke, Vi har haft Elever, som vi bogstaveligt talt ikke kunde tage Øjnene fra, men som ustandselig maatte følge os eller vi dem. — Vi havde saaledes engang to raske Gutter, de havde blot den Fejl, at de skiftedes til at tage en Udgangsbillet — de var umulige at passe paa. Ogsaa her maatte de selv hjælpe, og de gjorde det uden at ane, at der laa noget bagved.

Efter at den ene lige er kommet hjem fra en Tur, faar man fat i ham. »Naa, Henry, ja nu løber du jo ikke mere, men det er galt med Peder, ham maa du hjælpe mig at passe paa, det kan du bedst, for du ved jo, hvordan det foregaar«. I Forvejen var Peder bleven bedt om at hjælpe med at passe paa Henry, naar han kom tilbage. Og nu var det morsomt at se disse Drengene passe paa hinanden, saa snart den ene var lidt uden for Rækkevidde, var den anden der straks, og omvendt, og paa den Maade gik det nu godt i lang Tid — de var optaget af at passe paa hinanden og glemte derved sig selv. — Er en Elev forsvundet, da kan man ganske roligt sprede hele den øvrige Flok for at lede efter den bortløbne, og mærkeligt og interessant er det under saadanne Forhold, for da kan man sende den mest forhærdede Vagabondnatur ud — langt ud paa egen Haand for at lede, nu var der god Anledning ogsaa for ham til at lave et Forsvindingsnummer, men han gør det ikke, han er optaget.

Som Regel faaes der ikke noget ud af saadan en Tur, disse Vandrebloodsdrøngene har en sjælden Evne til at kunne skjule sig selv paa en aaben Mark. — Ser man ikke, at en Dreng forsvinder (og det er jo sjældent, de kommer og siger det), ja, saa er det i Grunden haabløst at begynde en Eftersøgning, i allefald de første Par Timer. Men derefter kan der være en Chance. — Et enkelt Træk fra saadan en Tur. En Søndag Eftermiddag i det Herrens Aar 1927. Det er Sommer. Vi har haft travlt med forskellige Lege og Spil, saa ringer Kl. til Kaffe, og efter at denne er sat til Livs, vandrer vi i Flok og Følge ned paa Fodboldbanen. Tage og Peder skal hjælpe med Opvasken og saa komme bag efter. Spillet gaar og Tiden gaar, men der kom ingen T. og P., en liden Fyr bliver sendt hjem for at hente dem, men kommer hæsblæsende tilbage. »De er vist væk«! Undertegnede gaar en Tur hjem. I kan godt fortsætte, Drengene, men Drengene kan ikke fortsætte, Tankerne er ikke ved Spillet, og et Øjeblik efter kommer de listende hjem, og efter at Flokken var overbevidst om, at *de er væk*, gaar Kværnen, en tænkte det nok, en anden havde lagt Mærke til et, en tredje til noget andet, en fjerde faar Udløsning i Ordene: »De skulde ha' Tæsk« og fremdeles. Skal der gøres noget? Nej, det er vist haabløst. Men om man nu kunde fange dem. Vi har ingen Anelse om, i hvilken Retning de er gaaet. Nu er det ens Instinkt, som maa tages til Hjælp, og det siger, at Drengene er taget over Hillerød—Slangerup—Roskilde og videre med Kalundborg som Maal.

Men som nævnt, vi ved intet, de kan ligesaa godt være gaaet en

anden Vej. Resultatet bliver, at man efter ca. et Par Timers Forløb faar fat i en Bil, før kan det nemlig ikke nytte, da Drengene fra Begyndelsen dækker sig i Skovene, men da de efter nogen Tids Forløb mærker, at de ikke bliver forfulgte, bliver de dristigere, nu er der Fred og ingen Fare, og de søger atter ud til de store Veje lidet anende, at en Bil paa 70—90 km. Fart er ude efter dem. Planen er lagt, der er selvfølgelig ikke noget Haab, men om man kunde fri Fyrerne for at lave noget galt og for Politiindblandelse, var det jo rart. Turen skal først gaa til Slangerup, længere kan de ikke være naaet til den Side, derfra tilbage over Hillerød og ad Københavnsvejen til Hørsholm og derfra hjem. — Kort før Slangerup kører vi forbi en Bondegaard; udenfor Haven i Landevejsgrøften ligger en Herre- og Damecykle. Her siger Instiktet igen, det er et Par, som Fyrene har hugget, det kan lige saagodt være en Karls og Piges fra Gaarden; Chaufføren faar Paabud om at køre langsomt, det gaar opad og lige som Toppen af Bakken er naaet, og vi skal til at forsvinde i en Dalsænkning paa den anden Side, rejser to Fyre sig op nede i en Køkkenhave paa modsat Side, hvor Cyklerne laa. Det er dem — nu begynder det spændende — har de set undertegnede i Bilen, og vil de nu forsøge at undslippe, eller har de intet set og vil komme bagefter. Det sidste er Tilfældet. Bilen kører ganske langsomt, Cyklisterne vinder ind paa os. Bilen giver nogle underlige Hop og gaar saa helt istaa, Chaufføren staar ud og lader som om, der er noget i Vejen med Køleren — nu er de ganske nær — undertegnede springer ud. Holdt! At beskrive disse to Fyres Forbavselse skal jeg ikke forsøge paa.

Et Øjeblik efter sidder jeg imellem de to unge Mænd paa Bagsædet i Bilen, Chafføren binder Cyklerne fast, og saa gaar Turen tilbage mod Fredensborg, hvor vi ved Hjemkomsten bliver modtaget med et dundrende Hurra.

Saadan kan man jo være heldig. Naa, men Tage og Peder blev »klippet«¹⁾ og kom i Seng, og der blev de, til Pulsslaget atter var normalt. Cyklerne havde de taget ved Slotspavillonen i Hillerød, Damecyklen tilhørte en ung Pige fra Frederiksborg Højskole og den anden en ung Mand fra Ullerød.

Naa, men saa lever vi ellers vort stille og rolige Liv, til der igen sker et eller andet. Vi arbejder i Mark og Have og paa Værkstedet. Arbejdet i Marken har i Tiden, der svandt, været Pionerarbejde. Krat er ryddet, Moser er fyldt — hvor der før var et ufremkommeligt Vild-

¹⁾ Klippet tæt med Maskine over hele Hovedet.

nis er nu et dejligt Anlæg, og Moser og Sumpe er blevet til dejlige Legepladser, Krocketbane, Granplantage o. s. v. Haven er nu paa $4\frac{1}{3}$ Td. Land med ca. 300 Frugttræer og i hundredevis af Buske. Ret en idyllisk Plet er det, med Udsigt over Esrom Sø til den store Grib Skov, hvortil vi ta'r en Masse Fodture. — Nu nærmer vi os atter Jul, og det er festligt at holde Jul med vore Drengene, især naar det træffer, at vi har et Hold, som synger godt. Her er mange gode Mennesker i Fredensborg, saa det kniber aldrig med Gaver. Men jeg tør ikke prøve paa at skildre en Jul sammen med disse Børn og unge — det maa opleves. Men der er Højtid i Stuen, naar de gamle Julesalmer og Juleevangeliet lyder, og naar Træet tændes og Gaver og Godter uddeles. Og ligeledes Nytaarsaften. Et Aar er svundet — et nyt begynder. Tanker gaar da rundt til alle vore Drengene, baade dem, der er hos os, dem der ude i Pladser og Lære eller paa andre Hjem. Hvad vil det nye Aar bringe for dem og for os alle. Vi ved det ikke, men vi be'r om Held og Lykke og om Kraft og Styrke til at leve Livet til Gavn og Glæde for vore Medmennesker og til Guds Ære. Ja, Gud give os at skinne saa, som Himmellys, skønt af de smaa, som Grundtvig synger.

— Vi har i de sidste Aar haft megen Fornøjelse (ogsaa en Del Arbejde) af en Fastelavnskomedie. Det er spændende, naar Eleverne skal udtages, og Rollerne fordeles — hvem naar at komme med? Vi sørger som Regel for, at de mest urolige kommer med, dem med Vandreblood, og dem, som har en uheldig Indflydelse paa de andre. Og i en vis Forstand er det lige til, da disse jo som Regel er ret godt begavet — godt med. Saa er Tankerne for en Tid samlet om Spillet og kommer ikke saa let paa Afveje.

Det er Drengene selv, der spiller, og vi har med Held opført: Hostrup: »Den tredie« og »En Sommeraften« af N. N. Fastelavns søndag Aften spilles der for Drengenes Paarørende og for vore gamle Drengene (det vil sige dem, som har Pladser her i Omegnen). En anden Aften har vi inviteret Børnehjemmet »Haabet« herfra Byen, og en tredie spiller vi for en Del af Byens Borgere. Det er meget fornøjeligt og Festaftener for os alle. — Ja, der kunde fortælles meget, meget mere om dette Arbejde, mange smaa morsomme Træk fra det daglige Liv, og mange haarrejsende Historier om Drengenes Eventyr, naar de har været ude »paa Valsen.« Om en, som vilde til Sverrige, og som en Aften lagde ud fra Helsingør i en stjaalen Baad, men Strømmen tog ham og førte ham ud i Kattegat, hvor nogle svenske Fiskere tilfældig saa den drivende Baad og fik ham i Land. Om en anden, en hel Oliver Twist

Historie, om en Dreng fra et pænt Hjem, som var faldet i Kløerne paa en fin københavnsk Herre eller omskrevet, med rene Ord Københavners Skurk. Og mange mange flere, men det vil tage baade for lang Tid og for megen Plads, saa jeg skal slutte. Mange Skuffelser gi'r et saadant Arbejde, men ogsaa Glæder, og kun faa kender vel den Fryd og Taknemlighed, man kan føle, naar man til Tider er heldig og faar slaet paa de rette Streng, saa en lukket og forhærdet Fyr pludselig aabner sig i Tro og Tillid til en og fortæller ud af et forpint Sind om alt det, der trykker og nager. — Nu gælder det om, at man i den kommende Tid viser Vedkommende fuld Tillid i enhver Henseende, gør man det, skuffes man sjældent, i modsat Fald vil han i Løbet af kort Tid lukke sig paany. — Ja, det er spredte Træk, her er fremdraget, men jeg haaber, at gamle Frederiksborg-Elever alligevel faar et lille Indblik i Livet, som det former sig paa et Optagelseshjem. Det er ikke en Ungdom, som frivilligt samles her — men vi prøver alligevel at lade dem leve under saa frie Omgivelser som muligt! Og to Ting til, som er af allerstørste Betydning, og som ogsaa er nævnt før: dette at kunne vinde Børnenes og de unges Tillid og sørge for, at de er optaget baade i Arbejdstiden og ikke mindst i Fritiden.

Fredensborg, i Oktober 1928.

Hans Hansen.

AVONCROFT

FRA ET OPHOLD PAA EN ENGELSK HUSMANDSSKOLE

VED Floden Avon, i Eveshamdalen, hvis Bakkeskraaninger er beplantet med Frugttræer, og paa hvis frugtbare Jordbund der dyrkes Grøntsager og Blomster i stor Stil, er der oprettet en Skole, kaldet »Avoncroft«, til faglig saavel som almindelig Oplysning for Landbo ungdommen. Det er ikke tilfældigt, at Skolen er kommen til at ligge der. Det er som en Oase i engelsk Landbrug, hvor Jorden i Modsætning til de fleste andre Steder i England drives rationelt og udnyttes meget stærkt. Jorden, der ejes af Amtskommunen, er udstykket i Smaabrug paa 5–10 Tdr. Land. Husene skyder op som Paddehatte i Landskabet. Hvor der for 30–40 Aar siden kun var 7–8 store Gaarde, hvis største Arealer laa hen med Græs, er der nu flere Byer af Husmandsbrug (Gartnerier) og Græsmarkerne er omdannet til en stor Have. Det er en Egn, der er i Udvikling og Fremdrift, og Avoncroft er et Led i denne Udvikling, selv om den ikke er saa lokalt præget, tværtimod har den et næsten internationalt Skær over sig, hvilket i nogen Grad skyldes dens Samhørighed med »Fircroft«, som vist alle gamle Frederiksborgelever kender lidt til.

Der er kun Plads til en Snes Elever i de ellers store og komfortable Skolebygninger. Det er en forhenværende Hovedbygning til en større Farm, som ved Ombygning og Tilbygning er indrettet til Skole- og Elevbygning, medens Forstander og Lærere bor i nybyggede Villaer. I det Ydre vidner alt om, at der staar en stærk økonomisk Bærer bag ved Virksomheden (The Fircroft Trust), og iøvrigt er det nok ogsaa saadan, at Fordringerne til Bolig, Føde og Klæder, kort sagt Levefoden, er endnu større i England end herhjemme, hvor vi dog ellers ikke er Sinkere i den Henseende.

Et lille Elevhold, samt udmærkede Lokalteter og andre ydre Hjælpe midler er netop ideelt for en saadan Ungdomsskole, der paa flere Maader virker i Retning af vore Højskoler, omend Arbejdet er tilrettelagt lidt anderledes og med en meget demokratisk Styreform.

Skoleaaret er delt i 3 Terminer, Oktober—December, Januar—Marts og Maj—Juli. Oprindeligt var det Kursus for Mænd i de 2 Vinterterminer, og for Kvinder om Sommeren, men nu er der kun 9 Mdr.s Kursus for Mænd. I Erkendelse af den store Betydning, som en Udveksling af de unge Landene imellem har, aabner »Avoncroft« meget gæstfrit sine Døre for udenlandske Elever, vi var saaledes i Vinteren 1926—27 2 danske og 2 tyske Elever.

Foruden de almindelige Land- og Havebrugsfag, der indtog ca. $\frac{1}{3}$ af Tiden, havde vi Fag som Social-Økonomi, industriel og moderne Historie, Litteratur og Logik. Det var navnlig disse Fag, der interesserede os Udlændinge, idet der paa det landbrugsfaglige Omraade ikke var meget for os at lære. De sociale Spørgsmaal blev grundigt behandlet, hvad der er rimeligt, da disse er langt mere brændende i England end her.

Undervisningen var udelukkende i Samtaleform og tilrettelagt saaledes, at vi i to efterfølgende Timer behandlede samme Fag. Delt i Grupper paa 4—5 Mand fik hver Gruppe et Emne at behandle ved Selvstudie af henvist Litteratur (Lærebøger anvendtes ikke, men der fandtes et fyldigt Bibliotek). Ved en Times Begyndelse faar Gruppens Fører Opgaven at fremlægge, hvad han (og hans Gruppe) har faaet ud af vedkommende Emne, derefter rettes Spørgsmaal om dette af hele Klassen, og endelig supplerer Lærerne med sit Indlæg, der saaledes bedre kan blive efter »Behovet«, til Slut nedskriver Eleverne et kort Resume som Diktat. Det er en Undervisningsform, som kræver meget af saavel Elev som Lærer; det maa da ogsaa lige bemærkes, at Eleverne var i Alderen omkring 25.

Den første Time hver Dag var en Slags »fri« Time, hvor Elever og Lærer samledes til Morgensang, hvorefter vi skiftedes til at læse et af Oplæseren valgt Stykke af en Bog, Avis eller lignende, som Grundlag for en efterfølgende Forhandling. I denne Time havde vi Lejlighed til at drøfte mange store Spørgsmaal, og enhver kunde frit give sit Besyv med. Snart sagt alle forskellige Meninger var repræsenteret i det lille Skolesamfund, omend Flertallet nok var Socialdemokrater, hvad der prægede Skolen stærkt. Selv Kommunisterne havde nidkære Repræsentanter, og de kunde undertiden volde lidt Paastyr i det ellers saa hyggelige og intime Kammeratskab, der var mellem Eleverne indbyrdes saavel som med Lærerne.

Kun Formiddagen anvendtes til Undervisning, medens Eftermiddagen brugtes til Selvstudie og noget Arbejde i det 13 Tdr. Land store Havebrug, som hører til Skolen.

Selvfølgelig dyrkes ogsaa Sporten i rigt Maal, men jeg savnede dog Gymnastikken, der ikke kan erstattes af al den Fodbold, Væddeløb o. s. v.

Skoler af denne Art som »Avoncroft« vil uden Tvivl blive et betydningsfuldt Led i Oplysningsarbejdet blandt det brede Lag i England. Men det er kun en lille Begyndelse, og Fortsættelsen vil afhænge af, der som herhjemme, om man faar de rette Mænd og Kvinder til saadanne Skoler.

Vores Lærerinde i Litteratur og Logik, Miss Mary Pumphrey, en ugift Dame i 50erne med langt Haar og Kjole (i Modsætning til de fleste Englænderinder) var den Lærerkraft, som jeg personlig satte mest Pris paa og var mest sammen med uden for Timerne. Hun var i det hele taget den mest sympatiske Kvinde, jeg traf i England.

Forstander F. M. H. Holman er en meget betydelig Kraft, som Lærer i Social-Økonomi og Historie er han vist en enestaaende Dygtighed, men den religiøse Understrøm, som bærer danske Højskoler, savnede vi paa »Avoncroft«.

Stærkest kom dette frem i »The Adult School«, af hvilke der fandtes en Klasse paa Skolen. Denne »Skole for Voksne«, som den kaldes, er nu en landsomfattende Bevægelse, udgaaet fra Fircoft og Kvækerne deroppe i Bourneville. Det er en Søndagsskole, hvor Deltagerne drøfter Tidens og Livets store Spørgsmaal ved Foredrag, Oplæsning og navnlig Samtale. Den vil altid blive præget af sine Deltagere, og mange forskellige Samfund og Retninger deltager i disse Søndagsskoler; mange Steder er det maaske nok Kvækerne, disse mærkværdig fromme, dybt tænkende og sympatiske Mennesker, der er de førende i Bevægelsen. Dette var dog langt fra Tilfældet paa Avoncroft, hvor Samtalen ofte — altfor ofte — endte ved Dødpunktet mellem dem, der forkaster en levende Gud, og os, som tror, at Værket lykkes ved hans Kraft. Mange Steder er denne »Adult School« sikkert af stor kulturel Værdi. Jeg havde Lejlighed til at deltage i Møder i Nabobyen, hvor hele Tonen og Livet for mig at se og høre var mere inderligt, friskt og dog sundt alvorligt.

En stor Oplevelse har dette ret korte Skoleophold i England været for mig og min danske Kammerat.

November 1927.

Johannes Odde Poulsen.

FRA ELEV MØDET

DEN 7. OG 8. JULI 1928.

Næsten al Samtale her i Landet begynder med Vejret. Hvorfor skulde jeg da ikke begynde mit lille Referat med en Omtale af Vejret? Altsaa Graavejr til at begynde med. Senere blev det det dejligste Solskin, som man kunde ønske sig; men ind under Aften kom Graavejret igen paa Visit med friske Regndraaber i sit Haar. Folkedansen i de farverige Nationaldragter fandt derfor Sted i Gymnastiksalen.

Ved Eftermiddagsmødet, Lørdag, bød Forstander Frederik Begtrup velkommen til de gamle Elever og holdt derefter et Foredrag om Sørens Kierkegaard og hans Betydning for de unge.

Og saa blev det en Lørdag Aften. Under Valborg Jensens Ledelse dansede Sommerpigerne Folkedanse og de gjorde det godt. Senere var der Sanglege, og her kneb det blot med Pladsen, men det gik da. Da Legegen var paa det smukkeste sluttedes der af, og vi marcherede Haven rundt og samlede paa Pladsen mellem de grønne Træer og sang: Der staar et Slot i Vesterled.

Godnat.

Ved Gudstjenesten Søndag Form. talte Niels Dael om den fortabte Søn, om at være sunket dybt, saa dybt, at man næsten ikke syntes, der var Redning, og saa kan Vendepunktet i et Menneskes Liv dog komme.

Efter Gudstjenesten var der Altergang, hvori en Del gamle Elever deltog.

Efter Middagen holdt Elevforeningen sin Generalforsamling. Formd., Forstander Hans Hansen, Fredensborg, bød velkommen og aflagde Beretning, Lærer Hedegaard oplæste Regnskabet, der ser saaledes ud.

INDTÆGT

Kassebeholdning ved	
Aarets Begyndelse	3197 Kr. 12 Ø.
Medlemsbidrag	6683 » 50 »
Renter	110 » 33 »
Andre Udgifter	32 » 52 »

UDGIFT

Trykning af Aarsskrift . . .	2649 Kr. 70 Ø.
Forsendelse, Opkrævn. . . .	2135 » 05 »
Undstøttelse til Elever . . .	1500 » 00 »
Sønderjysk Skolefond	100 » 00 »
Sekretærløn (350 Kr.)	
+ andre Udgifter	394 » 78 »
Ialt Udgifter	6779 Kr. 53 Ø.
Kassebeholdning ved Aarets Slutning	3243 » 94 »
Balance	10023 Kr. 47 Ø.

Balance 10023 Kr. 47 Ø.

Regnskabet udviser et Overskud paa 46 Kr. 86 Øre. Medlemstallet er 2681, og Orgelfondens Størrelse 158 Kr. 97 Øre.

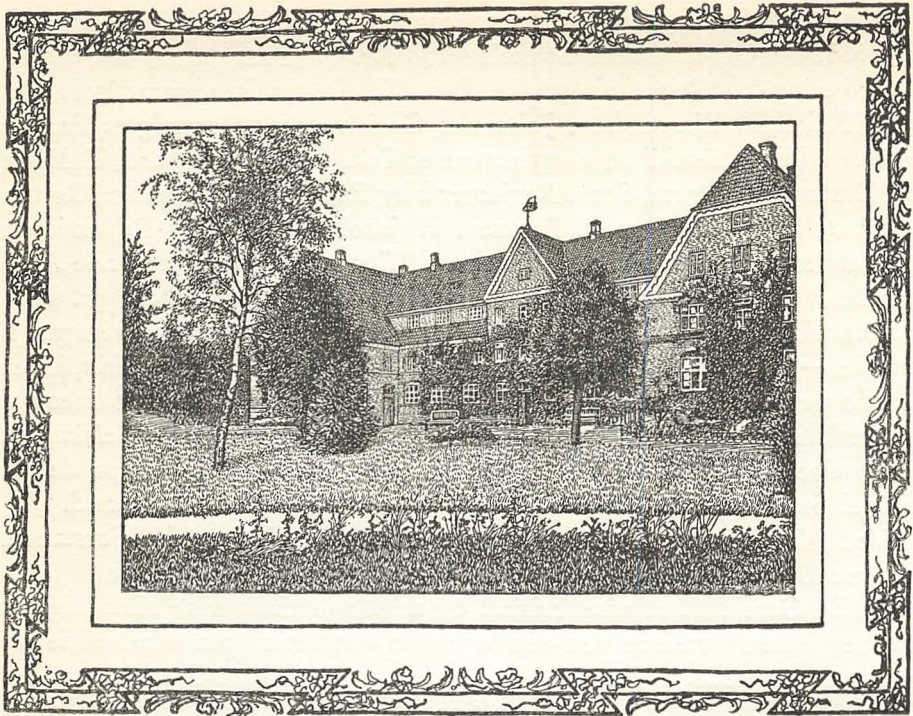
Beretning og Regnskab godkendtes. Til Bestyrelsen genvalgtes Kristen Pedersen, Bjæverskov, Johannes Christensen og nyvalgtes Fru Eli Anker Møller, Roskilde, Suppleanter er Frk. Astrid Egsgaard, Kolding, og Gustav Lindstrøm, Sorø. Revisorer blev Parcl. Svend Madsen, Rønnevang, og Forpagter Jess P. Laursen, Højskolegaarden. Til Redaktionen genvalgtes Hans Hansen, Fredensborg. Det vedtoges at udsende Aarskriftet vedlagt Giroblanket i Stedet for som nu at sende det pr. Postoprævning. Foreningen vil spare en Del Penge ved den ny Fremgangsmaade. — Saa var Generalforsamlingen forbi, og Chokoladedrikningen kunde begynde. Forøvrigt skete der det opsigtsvækkende, at mens vi gamle Elever drak Chokolade, samledes et lille skummelt Selskab af Bestyrelsesmedlemmer sig i Ole Jensens idylliske Lysthus, hvor de ved simpel Stemme flerhed genvalgte baade Formand og Næstformand.

Ved Magnusstenen var der rejst en Talerstol. Herfra talte Forstander Holger Begtrup om Brydninger mellem de Gamle og Unge, og mandede de Gamle til at vise Frisind og de Unge til at vise Ærbødighed.

Ole Jensen dvælede ved sin egen Højskoletid paa Vallekilde og Askov og rettede herfra sit Blik ud mod Højskolen i Fremtiden. Uhrskov talte om to Lærere, Far og Søn, der fra 1850 til 1917 var Lærere Hjortsvang ved Vejle og hver især havde præget Egnen.

Aftensbordet. En eller anden gammel Elev vil maaske sige: Ja, men hvad, bestilte de ikke andet end høre Foredrag og spise? Var der Tid til at tale sammen? — Men det var Aftensbordet vi kom fra. Thomas Christensens lagde for med en lille kvik Tale, dernæst talte Formanden og udbragte et Leve for Skolen og Familien Begtrup. En af Sommerpigerne Frk. Ingrid Andersen talte fornøjeligt om det daglige Liv paa Skolen. Lærer Lindstrøm takkede Holger Begtrup. Lærer Hedegaard talte for Veteranerne ved Elevmødet og Kristen Pedersen ønskede stærkere Tilslutning til Elevmødet. — Nu var der lidt Tid til at tale sammen i. Men Kl. 8 mødtes vi igen for at se »Søstrene paa Kinnekul« blive spillet af unge Lærere og Lærerinder paa Skolen. Der var Stemning og stort Bifald. — Da Komodien var færdig, samledes vi oppe ved Skolen. Forstander Frederik Begtrup holdt her en kort Afslutningstale. Vi sang »Dejlig er Jorden«. — Og mens den lyse Nat bredte sit Skær ud over Haverne og Markerne, skiltes de mange lidt efter lidt. Ses vi ad Aare?

K.

FRA SIDSTE SKOLEAAR

MENS det rigtige Nytaar fejres den 1. Januar, saa har vor Skole sit Nytaar den 3. November. Med denne Dato begynder Aaret: det rummer Vinterskolen, Sommerskolen, August med sine Kursus, Efteraarsmødet — og endelig rinder det ud med Oktober Maaned.

Jeg vil nu mod Skoleaarets Slutning berette om et og andet fra det forløbne Aar.

Vinterskolen 1927—28 havde 91 Elever; heri er medregnet to Studenter, Juul Nyholm og Søren Andersen, der kun var her i Januar Maaned.

Det store Flertal af Vintereleverne var som sædvanlig Landboer, men der var dog paa dette Hold ca. 30 Elever fra Byerne, idet de som arbejdsløse benyttede deres Understøttelse til et Højskoleophold, saaledes som det er blevet muligt ved ny Lovbestemmelser.

I det hele søgte jo et stort Antal arbejdsløse ud paa Højskolerne, ialt henved 1000, og paa mange Højskoler blev der forhandlet ivrigt om, hvad denne Indrykning vilde føre til.

Jeg skal kortelig anføre, hvad vi her paa Skolen mener om denne Sag, og jeg tør sige, at vore Erfaringer fra Vinteren har bestyrket os i vor Opfattelse.

Fra »Søstrene paa Kinnekullen«.

Fra Københavnsturen, Sommer 1928,

Vi mener, at Højskolerne er gode Skoler, og at de unge Mænd og Kvinder, som kommer som Elever dertil, vinder noget ved at være der, faar noget ud af det.

Vi mener tillige, at den Undervisning, vi søger at meddele vore Elever, ikke alene har Bud til Landboer, vi mener, den kan være til Gavn for alle Danske, idet vi jo ikke prøver paa at uddanne Specialister, men søger at undervise og oplyse om det, som alle har Brug for.

Derfor paaskønner vi den Lovgivning, der har gjort det muligt for Byarbejdere, der ønsker et Højskoleophold, at opnaa det.

Det er muligt, at deres Besøg paa Højskolerne ikke vil fortsættes i længere Tid, og at de i Stedet for søger til deres egne Skoler og til Fagskolerne. Men vi haaber de vil fortsættes. Vi tror, det er af meget stor Betydning, at de unge Arbejdere faar en Højskole at se og lære den og dens Elever at kende. Vi tror ogsaa, at Landboerne vil forstaa Byarbejderne og deres Kaar bedre, naar de saaledes mødes med dem paa Skolebænken.

Derimod vilde det være ganske uforsvarligt, hvis man i Anledning af Byboernes Besøg paa Skolen vilde forandre dens Plan og Undervisning. Den Ide, der har skabt Højskolerne, er hævet over Tidernes Skiften. Hvad der var sandt for halvtreds Aar siden, er lige saa sandt i Dag, saa vist som Højskolerne mere stræber efter at give de unge sjælelig Hjælp end efter at give dem praktisk Vejledning. Denne Hjælp maa staa som et frit Tilbud til dem, som de kan afslaa ved at blive borte, eller modtage, om de har Brug for den.

Det maa her bemærkes, at der heller ikke fra de unge Arbejders Side blev udtalt nogen Kritik, og det er i det hele med Glæde, at vi ser tilbage paa denne Vinter, som jeg er sikker paa fik stor Betydning for os alle.

Af vigtige Begivenheder i Vinterskoletiden skal følgende nævnes, idet jeg dog maa forudskikke den Bemærkning, der gælder baade for Sommer- og Vinterskole, at den vigtigste Begivenhed er vor daglige Arbejdsdag, Skolens Hverdag, med sit jævne Forløb, sin Glæde og Ro. Den bærer Skolen — ikke de Fester, som vi holder fra Tid til anden.

Den 13. November var Eleverne begyndt at føle sig hjemme, efter at de havde gaet og smaaafrosset en god Uges Tid. Det gør Vintereleverne altid; det er ikke den ydre Varme, det mangler paa — (saa vilde vi føle os rolige for Fremtiden med vort ny store Centralvarmeanlæg) — det er den indre, som først kommer, naar man føler sig hjemme. Men dertil var vi altsaa naaet den 13. November, da vi samledes til en stilfærdig Festlighed, ved hvilken Lejlighed jeg fik en smuk Porcelænsvase af Karlene.

Den 29. November havde vi Besøg af de færøske Folkedansere, der i de Dage opholdt sig i København. De blev kørt her ud af deres københavnske Værter, og vi samledes saa alle i Spisesalen, hvor vi fik Middagsmad, og hvor der blev holdt Taler og sunget.

Derefter gik vi ned i Gymnastiksalen, hvor der allerede var samlet en Del Folk fra Omegnen, og her dansede Færingerne nogle af deres Kædedanse saa Gulvet gyngede, og Sangens Toner kunde høres viden om.

Det varede imidlertid kun kort: Ved 2-Tiden kørte de ud af Skolegaarden paa Vej til Fredensborg.

Den sidste Søndag før Jul havde vi Julemøde, og vi havde indbudt Pastor Aksel Rosendal til at tale. Han fortalte om Forholdene i nogle af de fattigste Kvarterer i København, og om sit Arbejde som Præst derinde.

I Juleferien rejste de fleste Elever hjem, men Hellig Trekongers Dag samledes vi alle igen paa Skolen. Vi havde om Aftenen som sædvanlig et stort Juletræ tændt i Gymnastiksalen, og den næste Morgen gik alt i sin gamle Gænge.

Den 31. Januar havde vi Besøg af 70 canadiske Landmænd, der var paa Rejse i England og Danmark paa den Tid. De drak Kaffe hos os, og bag efter sang vi nogle danske Sange for dem i Foredragssalen, og jeg fortalte dem lidt om vore Højskoler. De stillede en Række Spørgsmaal om Skolerne, og det var i det hele glædeligt for os at se den store Interesse, de havde for vort Arbejde.

I Vinterens Løb havde vi Besøg af Forstander Oluf Jensen fra Slangerup Landbrugsskole, der i Lighed med tidligere Aar holdt et Landbrugsforedrag for Eleverne engang om Maaned. Til Gengæld talte jeg paa Slangerup Landbrugsskole hver Maaned.

Søndagsmøderne fortsatte vi med som de foregaaende Aar. I Regelen var det Skolens Lærere, der talte, men vi havde dog en Søndag Besøg af den tidligere Forstander fra Sorø Højskole, Vilh. Larsen, der talte om Forholdene i Canada.

Forøvrigt havde vi som sædvanlig Besøg af skoleinteresserede Mænd og Kvinder fra mange forskellige Lande.

I Fastelavnen blev der spillet Komedie af Eleverne og danset om Søndagen. Om Mandagen blev Katten slaet af Tønden, og der afholdtes en Del forskellige Væddeløb. Om Aftenen var der nogle Tableauer i Spisesalen.

Som sædvanlig foretog vi Ture til København og Helsingør.

Hermed sender jeg min Hilsen til dette Vinterhold. Der var mange forskellige Mennesker paa Holdet, men jeg tror, at det alligevel, i stigende Grad som Vinteren skred frem, kom til at danne en Helhed. Det er mit Haab, at I vil mindes denne Vinter i Fremtiden, saa dens Indtryk og Oplevelser ikke bliver forbigaaende, men bliver til Nytte og Hjælp for jer i de Aar, der kommer. Jeg tror, der er meget at lære paa en Højskole, ikke alene af Lærerne — ogsaa af Kammeraterne; der skal et vaagent Sind til at lære noget, men der skal en Vilje til at bevare det lærte. Jeg haaber I vil finde det nødigt at tage denne Vilje i Brug. Lev vel, og Tak for Vinteren.

Sommerskolen begyndte den 3. Maj, Det var en Torsdag, Dagen efter var det Store Bededag, og to Dage senere var det jo saa Søndag; Skoletiden begyndte altsaa med nogle Fridage, men det var i Grunden ikke saa galt; Eleverne fik vænnet sig lidt til at være her, og de fik set en Del paa de Ture, vi foretog i Omegnen, før det egentlige Arbejde begyndte. Saa var det desuden udmærket Vejr i disse første Dage, før Majkulden begyndte. Men den kom, og den førte Influenza med sig hos os som alle andre Steder. Der var ingen, der var alvorlig syge, men det var dog en glædelig Dag, da vi alle igen var samlede i Foredragssal og Spisestue.

Det er muligt, at den første Maaned paa Grund af Kulde og Sygdom forekom mange lidt lang, men jeg tror nok, jeg kan sige, at de to sidste gik hurtigere, end vi brød os om.

Om Søndagene havde vi ofte Besøg: saaledes kom Holbæk Ungdomsforening og Arbejdernes Oplysningsforbund m. fl. hertil. St. Hans Aften, da der var Baal i Haven, havde vi Besøg af Hillerød Ungdomskreds, og naturligvis havde vi endnu flere Besøg af Enkeltpersoner fra Ind- og Udlandet end om Vinteren.

Den 5. Juni foretog vi en Tur til Fredensborg. Vi var inde at se Slottet og i Slotsparken holdt vi et helt, lille Grundlovsmøde med Tale og flerstemmig Sang.

Den 17. Juni var de fleste af Eleverne ude paa Jægerbakken ved Hillerød og saa »Legen om Sct. Knud«, som blev opført der for en meget stor Forsamling fra Hillerød og nær og fjern Omegn.

Samme Aften havde vi Besøg af Forfatteren Morten Korch, der talte og læste op.

Fruebjergsmødet afholdtes St. Hans Dag, den 24. Juni, og Talerne var Holger Begtrup og Hans Andersen, Kongsberg, der ogsaa havde glædet os med sit Besøg om Vinteren.

Den 28. Juni (Holger Begtrups Fødselsdag) fejrede vi som sædvanlig med en Fri-luftskomedie i Haven om Aftenen. Vi spillede »Søstrene paa Kinnekullen« af Hauch; da jeg selv var en af Skuespillerne afholder min Beskedenhed mig desværre fra at rose Opførelsen efter Fortjeneste. Men jeg tør sige, at en bedre Indramning for det Stykke, end vi har i den nederste Del af Haven med Stenhøjen og »Rhododendron, dalen«, skal man lede længe efter.

Den 1. Juli fik min Kone to smukke Havebænke (som var anbragt ved hendes og min Plads ved Morgenbordet) og noget Porcelæn i Gave af Eleverne. Samme Dag tog vi paa en Tur til Gilleleje, hvor nogle badede, mens andre spadserede langs Stranden.

Vi foretog som sædvanlig en Tur til Kullen, og desuden var vi paa en Tur til København, hvor vi besøgte Zoologisk Have, Raadhuset, Rigsdagen m. m.

Den 7. og 8. Juli afholdtes Elevmødet, som er omtalt andetsteds.

Ja, dette er nogle af de Begivenheder, der fandt Sted i Sommerens Løb. Vi havde vel en Del Regn og ikke særlig stærk Varme, men det var bestandig saa heldigt, at naar vi skulde holde Møde eller skulde paa Udflugt, saa klarede Vejret op, og vi fik Solskin.

Jeg sender ogsaa til Sommereleverne min Hilsen og Tak. De tre Maaneder var lyse og gode, og vi mindes dem her paa Skolen med stor Glæde.

I August Maaned havde vi det 14-Dages Møde, som jeg omtalte i sidste Aarsberetning. Skønt der ikke var saa stor Tilslutning til Mødet, som vi havde haabet, saa betragter vi dog Planen som god og ønsker at fortsætte i samme Spor. Vi havde to Foredrag om Formiddagen, eet om Eftermiddagen og i Reglen en Oplæsning om Aftenen. Deltagerne var meget forskellige i Alder (18—75), og de kom baade fra Byerne og Landet, men jeg tror ikke, at nogen tænkte paa Forskellighederne, naar vi samlede i Skolestuen. Dermed var Hovedformaalet egentlig naaet, og naar det lykkedes, skyldes det for en stor Del de Mænd, der sammen med Skolens Lærere talte og læste op ved Kursuset: Vilhelm Saxtorph, som var »fast ansat«, og Censor Rosenberg, der kom hertil et Par Gange.

I September havde vi Efteraarsmøde. Foruden Skolens Lærere talte Pastor Morten Pontoppidan, Professor Vilhelm Andersen og Biskop Fønnesbech-Wulff. Om Aftnerne blev der læst op af Professor Vilhelm Andersen og Adam Poulsen; endelig sang den russiske Dr. Alexander Tschumakof Folkesange fra sit Fædreland.

For Resten har her været et slemt Roderi i Slutningen af September og i Oktober,

idet der er blevet indlagt Centralvarme paa Skolen. Alle Skolestuerne bliver opvarmet, og der er Varmeapparater paa Halvdelen af Elevværelserne; paa nogle Værelser er der Kakkellovne, paa andre ingenting — saa kan fremtidige Elever faa det, som de selv vil have det.

Af andre ydre Forandringer, der er foretaget siden sidste Aar, kan nævnes, at vi har omdannet den gamle Læsestue (Vinduet i Vest) til en røgfri Dagligstue, som man vil finde et Billede af et eller andet Sted i Skriftet.

Mødet for gamle Elever fra Nordsjælland den 28. Oktober er omtalt andetsted.

Ja, hermed sluttet saa denne lille Skildring, som desværre er noget blandet af Indhold, men som jeg dog alligevel haaber maa være med til at bringe Bud til alle gamle Frederiksborgelever om, hvordan vort Arbejde fortsættes her paa Skolen.

Frederik L. Begtrup.

LOKALE ELEVMØDER

Frederiksborg Højskole er jo en Landsskole. Fra Landets fjerneste Kroge kommer der Elever Sommer og Vinter. Det er i mange Maader en Fordel; men det har den Ulempe, at Skolen ikke saa let bliver et aandeligt Centrum for sin Egn, som saa mange Højskoler er det.

For om muligt at raade Bod paa det, og for at samle gamle Elever fra Omegnen, har vi i Aar besluttet at indbyde de nærmestboende Elever til nogle mindre Møder i Aarets Løb. Det skulde være Søndagsmøder med Taler og Oplæsning m. v. af Skolens Lærere og med god Tid til frit og hyggeligt Samvær.

Vi holdt et lille forberedende Møde i Sommer; der var god Stemning for Planen og vi bestemte at indbyde til et Møde Søndag den 28. Oktober. Der mødte henimod 100, og det blev et godt Møde, det tror jeg nok, jeg tør sige. Vi var glade ved, at saa mange havde fulgt Indbydelsen, og det lod til paa Gæsterne, at de befandt sig godt og følte sig hjemme i de vante Omgivelser.

Vi begyndte med to Foredrag om Eftermiddagen. H. Begtrup talte om Johs. Ewald, og C. M. Hauge talte om By og Land. Efter Aftensbordet læste Uhrskov op af Marnuskiptet til en gammel Nordsjællænders Erindringer, og derefter tog de yngre Aargange sig en munter Omgang i Gymnastiksalen, mens de ældre snakkede fornuftigt rundt om i Stuerne.

Sluttelig samledes alle ved Kaffebordene. Her bestemte man at afholde et lignende Møde den første Søndag i Februar. Alle, der har Lyst og Lejlighed, er velkomne, kun bedes de sende et Kort, saa vi kan have noget Mad til dem.

Th. Christensen.

EN NORDVENDSYSSELSK FREDERIKSBOR GKREDS

Den Dag i Foraaret 1922, da jeg drog bort fra Frederiksborg Højskole, vil jeg aldrig glemme. Der var Vemod over at skulle skilles fra Kammeraterne og fra Skolens Lærere, som vi var bleven saa gode Venner med.

Naa, snart var vi inde i Hverdagens Travlhed; men Tankerne gik dog undertiden paa Langfart til Frederiksborg, og jeg kunde ikke godt forsone mig den Tanke, at al Forbindelse med det Sted, hvor jeg havde haft min bedste Ungdomstid, skulde op-høre. Gang paa Gang sagde jeg til mig selv: Du skylder Frederiksborg Højskole, som gav dig Syn for saa meget stort og skønt, at du holder Forbindelsen vedlige med den.

Jeg mindedes da, at jeg engang for Aar tilbage var med min Mor til et Møde for gamle Vallekildeelever, hvor Povl Hansen talte. Det stod for mig som en af mine bedste Oplevelser, og det stod ogsaa for mig, at vi gamle Frederiksborgelever maatte kunne lave noget lignende. Og da jeg sidste Foraar saa, at H. Begtrup skulde tale i

Hjørring, besluttede jeg at gribe Lejligheden. Jeg skrev i det største stedlige Blad en Opfordring til Begtrups »Knægte« om at samles og drøfte Oprettelsen af en Frederiksborgkreds. Skønt jeg havde været saa ubetænsksom og ugalant kun at nævne »Knægtene« var ogsaa adskillige Piger kommen til Stede, og vi besluttede at virke for Sagen, hver i sin Kreds. Jeg skrev i Bladene, og hen paa Sommeren indbød min Kone og jeg 30 til et lille Møde. Her blev nedsat et Udvalg, bestaaende af Agnes Thomsen, Bagterp, Kristian Dahl, Bjergby, Niels Størup, Skollerup, Albert Jacobsen, Lindal, og mig, og vi fik overdraget at ordne et Møde i Hjørring med H. Begtrup som Taler i Efteraarets Løb.

Dagen blev fastsat til Lørdag den 6. Oktober. Der skulde være offentligt Møde om Eftermiddagen og Sammenkomst for gamle Frederiksborgere om Aftenen. Det var spændende, om der vilde komme nogen; men det gik godt. Til det offentlige Møde var Salen fuld. Jeg bød velkommen, vi sang en Sang, og H. Begtrup talte frisk og levende om Adam Homo. Det var en Oplevelse for os gamle Elever; vi følte os som paa Skolebænken igen og blev helt væk i Minderne.

Om Aftenen samledes ca. 60 gamle Elever ved Kaffebordene. Her kom ogsaa Thomas Christensen fra Frederiksborg, der i disse Dage talte ved nogle Møder i Omegnen af Hjørring. Det vekslede med Taler og Sang, og vi var glade for at være sammen og høre sammen og opfriske gamle Minder. H. Begtrup takkede mig for Mødet; jeg vil gerne lade Takken gaa videre til de mange, der har hjulpet til. Ogsaa Tak til H. Begtrup og Th. Christensen for det gode Samvær.

Vi fortsætter til næste Aar og baaber da at se Skolens nuværende Forstander Fr. L. Begtrup. Og vi anbefaler gamle Frederiksborgere andre Steder at faa noget lignende i Gang. I vil faa Glæde af det.

Martin Pedersen, Ø. Stensbæk pr. Lindal.

SMAAMEDDELELSER

NÆSTE AARS ELEVMØDE. Den 28. Juni 1929 fylder Forstander Holger Begtrup 70 Aar. I den Anledning vedtoges det paa Elevforeningens Generalforsamling at afholde næste Aars Elevmøde Torsdag den 27. og Fredag den 28. Juni 1929.

Første Elevmødedag vil forløbe paa sædvanlig Vis. Men i 2. Dagens Program bliver der den Ændring, at der efter Middag bliver Udflugt til Fruebjerg, hvor Generalforsamlingen afholdes. Om Aftenen vil den egentlige Fødselsdagsfest sammen med Forstander Holger Begtrup finde Sted.

Altsaa: Elevmødet i 1929 afholdes Torsdag d. 27. og Fredag d. 28. Juni.

De, der ønsker at overnatte, maa sende Meddelelse derom til Frederik L. Begtrup i god Tid.

EFTERAARSMØDET afholdes Fredag, Lørdag og Søndag den 20., 21. og 22. September. Ogsaa til dette Møde maa man melde sin Ankomst, hvis man ønsker at overnatte paa Skolen.

NY BØGER: Holger Begtrup har paa G. E. C. Gads Forlag udgivet en Samling FOLKELIGE FOREDRAG, der indeholder et Udvalg af de Foredrag, han har holdt i Tidens Løb. Foredragene er delt i tre Grupper: *Hjemmet og det personlige Liv*, *Fra det danske Folkeliv* og *Fra Højskolelivet*.

Anders Uhrskov har udgivet BONDE OG BORGER, der er et nyt Bind i Samlingen *Liv og Levned*. Bogen inderholder Levnedskildringer af Sparekassedirektør Anders Christensen, Gymnastiklærer B. Kjølner og Snedkermester M. Olsen.

HUSK at sende Meddelelse om mulige Adresseforandringer til J. R. Hedegaard. Hvis nogen ønsker at udmelde sig af Foreningen, anmodes de ligeledes om at sende Hedegaard Meddelelse derom for at spare Foreningen for overflødig Udgift. Glem ikke at angive Aargangen.

Mærk: Skriftet udsendes i Aar uden Postopkrævning. Medlemmerne anmodes derfor om snarest muligt efter Skriftets Modtagelse at indsende Kontingentet Kr. 2,50 paa vedlagte Girokort, der modtages portofrit paa Postkontorerne og af Postbudene.

INDHOLD

	Side
LEO TOLSTOJ. Af Frederik L. Begtrup	5
MIN OLDEFARS OLDEFARS FAR. Af Holger Begtrup	27
10 AARS VAABENTILSTAND. Af Carl M. Hauge	40
PAA FREDERIKSBORG HØJSKOLE. Af Jens Marius Jensen	45
SPREDTE TRÆK FRA LIVET PAA ET OPTAGELSESHJEN.	
Af Hans Hansen.....	50
»AVENCROFT«. Af Johannes Odde Poulsen.....	59
FRA ELEVMØDET.....	62
FRA SIDSTE SKOLEAAR. Af Frederik L. Begtrup	64
LOKALE ELEVMØDER.....	69
SMAAMEDDELELSER.....	71

